

DANSK

SELSKAB

FOR

TIBETANSK

KULTUR

TIBET

NUMMER 87

ÅRGANG 32

VINTER 2016

Adresse: Jansvej 12, 2.tv.
2300 Kbh. S
E-mail: dstk.info@gmail.com
Web: www.dstk.dk

Telefon:

Formand, redaktion, butik: + 45-20 30 38 18
Næstformand, medlemskab: +45-28 83 85 88 (tlf.-
tid: 19:30—21:00)

DSTK's bestyrelse:

Grethe Sørvig (formand, butik, redaktør, layout),
Lillian Evang (næstformand, ansvarlig for medlems-
– og sponsorspørgsmål), Kirsten Sundsvold, Tse-
wang Lhundupog Györgyi Lenke Barna. Suppleant:
Wangdi Gyalyen. Revisor: Wendel CPH.

Medlemskontingent:

Enkelt medlemskab	250 kr. pr. år
To på samme adresse	350 kr. pr. år
Firmaer	500 kr.pr. år

Kontingent og gavebidrag til Selskabet indsættes på **reg. nr. 9570, kontonummer 342 87 88** eller **via MobilePay tlf.: 20303818. Husk at skrive dit navn på indbetalingen.** Kontingentet dækker udgifter til Selskabets daglige drift, fx trykning og forsendelse af medlemsbladet og arrangementer som fx invitation af H.H. Dalai Lama, Losar og andre arrangementer for medlemmer.

Sponsorbidrag til vore projekter for tibetanske flygtninge og for tibetanere i Tibet indsættes på: **Reg.nr.: 9570, kontonummer: 342 87 88** eller **indsættes via MobilePay tlf.: 20303818.** Husk at skrive projektets kodeord på din indbetaling.

Redaktion:

Ansvarlig redaktør: Grethe Sørvig.

Layout: Grethe Sørvig.

Bladets forside: Hvid Tara.

Tekstbidrag til bladet:

modtages gerne. Kontakt redaktionen på:
dstk.info@gmail.com, hvis du vil bidrage med en tekst.

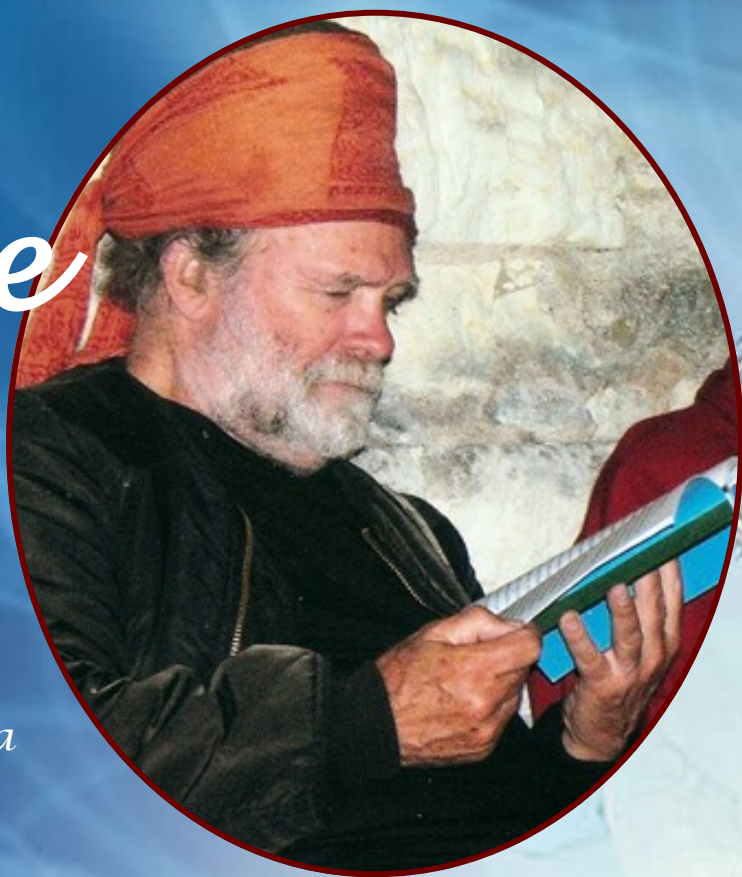
Indhold

- 3 'Den tibetanske Bönpo shaman',
af Dr. John Myrdhin Reynolds.
- 9 'Prins Peter, tibetanerne og videnskaben',
af PhD, lektor i tibetologi Trine Brox og
PhD Post Doc Miriam Koktvedgaard
Zeitzen.
- 17 Annonce Losar
- 18 'En tur i skibakken med Dalai Lama'
af Douglas Preston, forfatter.
- 23 Invitation til ordinær generalforsamling.
- 24 Nyt fra bestyrelsen.
- 25 Nyt om projekter.
- 30 Nyheder fra butikken.
- 32 Kommende arrangementer

Den Tibetanske Bönpo Shaman

Af professor, forfatter og Ngakpa
Dr. John Myrdhin Reynolds

I det forrige nummer af 'Tibet' præsenterede vi, i en kort artikel, Bön religionens historie og grundteser. I dette nummer har vi valgt at lade Ngakpa lama og professor, Dr. John M. Reynolds, der har en lang og dyb erfaring med, og indsigt i, samt stor teoretisk viden om Bön-shamanismen, vise os shamanens indre praksis, shamanens rolle i, især det tibetanske og himalayiske kulturområde, og uddybe begreberne 'bönpo', 'shaman', 'ngakpa' og 'lama' for os.

Dansk oversættelse: Grethe Sørvig.

Shamanisme som spirituel og psykoterapeutisk metode kan spores helt tilbage til menneskeheds begyndelse, som i sig selv fortabes i fortidens dunkle tåger.

Eksistensen af shamaner er allerede veldokumenteret i europæiske hulemalerier fra den ældste stenalder. Ældgamle traditioner fundet hos primitive stammer over hele kloden hævder alle, at shamanismens oprindelse er af guddommelige eller overjordisk karakter.

Således har en af shamanens funktioner altid været—i tillæg til at helbrede og vejlede de døde—at bibeholde kommunikationen mellem mennesket her nede på kloden, og guddommelige væsener i de himmelske verdener. Når det drejer sig om menneskets tidligste udviklingsstadier var sha-

manen den første kulturhelt, idét han bragte menneskeheden op fra den dyrelignende, nattemørke og uvidende eksistens, til den sande, menneskelige bevidstheds dagslys.

Shamanerne var de første af alle mennesker til at tale og vandre med guderne. I deres higen efter viden opløftede de sig til de guddommelige sfærer, og gik ned i underverdenen, hvor de mødte arketyperne væsener, både guder og forfædre, der indviede dem, og gav dem en døden-til-genfødsels-transformation af hele deres væsen, og gav dem den nødvendige visdom og kraft til at beskytte og vejlede menneskeheden, og til at fjerne deres sygdomme og lidelse.

Shamanen tilhører dog ikke kun himlen, men ligeså meget jorden. Shamanens religion er en hedensk

natur-religion, hvor mennesket betragtes som en del af naturen, og ikke som en modsætning til den.

Meningen med denne idé er at leve i harmoni med naturen på et meget personligt og intimt plan, på samme måde som mennesket gjorde det i urtiden, før nutidens over alt tilstedeværende by- og industrialiserede civilisation begyndte at sprede sig som en ætsende cancer her på kloden.

Således var en anden af shamanens vigtigste funktioner, i tillæg til at helbrede, at sørge for en økologisk balance, i forståelsen kommunikation mellem væsener fra de forskellige verdener.

Via rituel magi og clairvoyant indsigt kunne shamanerne sørge for et

Natur- eller "slangeånder" (tibetansk: Lu), der via de korrekte shamanistiske ritualer hjælper shamanen med at skabe regn og giver beskyttelse, velstand og succes.

godt jagtudbytte for stammen, og således sikre dens overlevelse gennem endnu en årstid uden, at nogen arter blev overdrevent jagtet, og således stod i fare for at blive udryddet. Og med hensyn til jagten, så indgik shamanerne en pagt mellem deres eget folk og de jagtede arters ånder.

Generelt, i den shamanistiske kultur, blev sygdomme og problemer anset for at være et resultat af manglende harmoni med naturen, både mentalt og moralsk, og som en ubalance i, og svækkelse af, individets personlige energifelt.

Individets indre energier og energierne i naturen bør bringes i en harmonisk interaktion. Denne fuldkomne balance og harmoni eksisterede i tidernes morgen, men er blevet forstyrret og ødelagt af tankeløshed og menneskehedens syndefulde handlinger.

For at genopdage og reetablere denne tabte oprindelige harmoni må al begærighed og negativ tænkning, der er medvirkende til at blokere energierne i individet, op-høre.

Således vil individet kunne virkeliggøre sit fulde, indre potentiale,

og manifestere sin egen energi i den verden, der omgiver vedkommende, uden at forstyrre tingenes naturlige orden.

Men det er især på grund af menneskets ødelæggelse af naturen, at sygdomme er opstået i vor verden. Denne planet, som i sig selv er en levende organisme, er omgivet og gennemstrømmet af en aura af energi, der kan sammenlignes med en atmosfære eller et ocean. Natur-ånder lever i denne energidimension på vores planet, på samme måde som fiskene lever i vandet.

Forstyrret og fornærmet over menneskets tankeløshed og destruktive handlinger, som fx pløjning af jorden, nedhugning af skove, opdæmning af floder, forurening af søer, osv., giver de sygdomme til en intetanende menneskehed, som en frygtelig hævn.

Eftersom disse naturånder er energivæsener, kan de direkte påvirke individets energi og den del af individets immunforsvar, der er forbundet med dets energifelt.

I sådanne tilfælde var det, i den gamle, shamanistiske kultur, nødvendigt at tilkalde en healer eller

Shaman for at genetablere den oprindelige harmoni mellem mennesket og naturen, og således tilvejebringe helbredelse.

Den gamle shamanisme og animisme, dvs. Tibets præ-buddhistiske, spirituelle og religiøse kultur, var kendt som Bön, og en udøvelse af deres ekstatiske, shamanistiske metoder og rituelle magi - dvs. en udøvelse af deres måde at arbejde med energi på - kaldes for en Bönpo. Bönpo er stadigvæk betegnelsen for en shaman i mange stammesamfund i Himalayaområdet.

Men den ekstatiske shaman er, i løbet af de sidste mange hundrede år, i stadigt stigende grad, blevet erstattet af præste-lamaen eller en rituel ekspert, og således begyndte senere Bönpos at udfylde en rolle som var mere ritualistisk end ekstatisk.

Der er en tydelig parallel her, til det, der skete i det gamle Indien, hvor Rishierne eller ekstatikerne fra den tidlige vediske periode, der kommunikerede direkte med de himmelske guder, under ekstatiske besøg i den åndelige verden, senere blev erstattet af Brahman-præster, der var rituelle eksperter i udførelsen af ritualer og ofringer, som blev udført for at påkalde gudernes kraft, og bringe hjælp og velstand til menneskeheden.

Oprindeligt betød ordet "Bönpo" en, der påkaldte guderne og hidkaldte ånderne. Således var en Bönpo ekspert i brugen af mantraer og magisk påkaldelse. Mantra eller ngak (snag) er lyd, og lyd er energi. Mantra er den oprindelige lyd, der manifesterer alle fænomener ud i fra det tomme rum af uendeligt potentiale: det tomme rum, der er alle fænomeners oprindelse. Lyd eller ord har en skabende kraft.

Terminologien 'Bönpo' ser imidlertid ud til, i tidligere tider, at have indbefattet mange forskellige slags praktiserende, dvs. både shamaner, magikere og præster. Og heri er der en tydelig parallel mellem Bönpoens rolle i det gamle Tibet og Druidernes i det gamle, præ-kristne Europa.

På samme måde som Druid-ordenen var inddelt i tre funktioner, dvs. skjalde, spåfolk og magikere, siges det gamle, præ-buddhistiske kongerige, Tibet, at have været beskyttet af Drung (sgrung), der var sangere af heltedigte, Deu'erne (Ide'u), der var spåfolk, og Bönpoerne, der var præster og magikere.

Et andet, meget tidligt begreb, der blev associeret med en Bönpo, er Shen eller Shenpo (gshen-po), og

dette begreb beskriver især shamanen. Shen-praksissen blev transmitteret indenfor familier, især i det vestlige og nordlige Tibet, der dengang var kendt som landet Zhang-zhung, og begrebet Shen kom således til at betegne en særlig klan eller stamme.

Den første shaman - eller den arketypiske shaman, så at sige - der bragte viden om shamanisme fra de guddommelige verdener og ned til den endnu uvidende menneskehed, ser ud til oprindeligt at have været kendt i den tibetanske tradition, som Shenrab Miwoche (gshen-rab mi-bo-che).

Shenrab Miwoche er en titel, der betyder "Den Store Ophøjede Menneskelige Shaman". Selvfølgelig bliver Shenrab Miwoche præsenteret i de senere monastiske traditioner, organiseret af Yungdrung Bön, og i de eksisterende tekster fra slutningen af det 8. århundrede e.v.t., som mere end den arketypiske shaman; han er nu selvfølgelig en oplyst Buddha, og kan, selvfølgelig, på alle måder sammenlignes med Sakyamuni Buddha, der blev født i Nordindien i det 6. århundrede f.v.t.

Tönpa Shenrab nedsteg fra den guddommelige verden, nærmere bestemt fra en sfære i de himmelske verdener, kaldet Sidpa Yesang (srid-pa ye-sangs), i form af en azurblå gøg, en fugl, der i disse egne symboliserer forårets komme.

Dette skete, i flg. Böns traditionelle tro, for ca. 18.000 år siden. Derefter blev han genfødt som menneske i landet Olmo Lungring, der omgav det hellige ni-etages kosmiske bjerg, Yungdrung Gutsek (g.yung-drung dgu-brtseg) i Tazik eller Centralasien.

I dette mystiske land, i verdens centrum, som i en senere indo-iransk tradition blev identificeret som Shambhala, besejrede og overkom han forhindringer og konflikter skabt af sorte magikere og landets prins, dæmon-inkarnationen, Khyabpa Lag-ring.

Derefter belærte han menneskeheden, ikke kun om den åndelige vej til Oplysning og befrielse fra samsara, men også om de forskellige ekstase-teknikker, som man kan benytte sig af for at kommunikere med andre verdener, og for at påkalde gudernes positive energier (Iha-gsol-ba), samt om eksorcistiske ritualer (sel-ba), hvorigennem mennesket kan befries for dæmonisk indflydelse (gdon), og fra forskellige sygdomme, forårsaget af dæmoner og andre fjendtlige ånder.

Böns historie kan inddeles i 3 faser:

1. Primitiv Bön: korresponderer mere eller mindre med nord- og central-asiens tidlige shamanisme og hedenske tro. Denne form for shamanisme praktiseres stadigvæk i sin oprindelige og ureformerede form, i afsidesliggende egne i Himalaya, og på grænsen mellem Tibet og Kina.

2. Yungdrung Bön eller Gammel Bön (bon rnying-ma): var den højtudviklede religiøse kultur i kongeriget Zhang-zhung, der lå ved foden af bjerget Gangchen Tise

eller Mount Kailash, i det vestlige Tibet. Dette kongerige, der havde sin helt egen kultur, sprog og skrift, var et selvstændigt land længe før, der opstod en civilisation i det centrale Tibet i det syvende århundrede, hvor den indiske buddhisme blev etableret i landet.

I det næste århundrede blev Zhang-zhung indlemmet i det nyligt udvidede tibetanske kongerige, der blev etableret af Yarlung-dynastiet i det centrale Tibet, og Zhang-zhungs kultur ophørte med at eksistere som en selvstændig kultur.

Yungdrung Böns belæring kom imidlertid ikke kun fra Zhang-zhung, men siges at være bragt fra Tazik, dvs. fra den persisk-talende del af Centralasien, til Zhang-zhung i det vestlige og nordlige Tibet, af flere mystiske hvidklædte helgener, lang tid inden de politiske begivenheder i det syvende og ottende århundrede.

I tillæg til shamanisme, healing, magiske eksorcistiske ritualer, astrologi og forskellige spådomsmetoder - alle disse praksisser indgår i de fire lavere, kausale metoder eller grundteser indenfor Böns Ni Vehikler - (som beskrevet i det forrige nr. af 'Tibet', red.) bestod Yungdrung Böns lære også af Sutraernes, Tantraernes og Dzogchens højere åndelige belæringer.

I tillæg er mange animistiske praksisser blevet reformeret på grund af Yungdrung Böns og senere den indiske buddhismes indflydelse, og praksis af blodofre forsvandt mere eller mindre fra Tibet, selvom dette stadigvæk praktiseres en gang i mellem af de nepalesiske Jhangkri-shamaner.

Indenfor Yungdrung Bön portrætteres Shenrab Miwoche som en perfekt Oplyst Buddha, der er kilden til sutraernes filosofiske, psykologiske og etiske belæringer, til tantraernes dybe metoder til psykologisk transformation og udvikling af clairvoyante evner, og til Dzogchens ultimative, mystiske og gnostiske Oplysningstilstand. Yungdrung Bön praktiseres stadigvæk i mange dele af Tibet, og iblandt tibetanere i eksil i Indien og Nepal.

3. Ny Bön (Bon gsar-ma): var en bevidst blanding af Zhang-zhung Bön med indisk buddhisme, især som den blev præsenteret indenfor Nyingmapa-skolen i Tibet. Ny Bön var meget hengivne overfor den oplyste mester, Guru Padmasambhava, den tantriske mester fra det indo-iranske

land, Uddiyana, og som grundlagde Nyingmapa-skolen i Tibet i det ottende århundrede e.v.t. På samme måde som Nyingmapaerne, baserede Ny Bön for en stor del deres lære på *termaerne* (gter-ma), eller genfundne "skjulte skatte"-tekster, genfundet i løbet af flere århundreder af forskellige buddhistiske og Bön-mestre, samt af visionære.

Disse *termaer* blev gemt for mange hundrede år siden af oplyste mestre fra den esoteriske tradition, fx af Padmasambhava og Dranpa Namkha, fordi tibetanerne på det tidspunkt hvor de blev skjult, ikke var modne for de belæringer de indeholdt, og de blev derfor genfundet i senere århundreder.

Indenfor den reformerede Bön finder man et monastisk system, filosofiske universiteter, en skolastisk tradition, og et pensum, der er helt på højde med andre tibetanske buddhistiske skoler, især Nyingmapaernes.

På den anden side er mange gamle Bönritualer og praksisser blevet en del af den tibetanske buddhisme, og især praksissen med at tilbede beskyttende guddomme; de gamle, hedenske, præ-buddhistiske guddomme, der nu er Dharmas beskyttere.

Dharmabeskytteren Mahakala

Tibetansk Bönpo shaman, med rituel Bön-hat, der er dekoreret med billeder af Bon mestre og –guddomme.

Shamanisme bliver stadigvæk praktiseret i Tibet i sin oprindelige form, og en praktiserende af denne form for shamanisme er kendt som en Pawo (dba'-bo) eller Lhapa. Dennes sociale funktion er meget forskellig fra lamaens eller præstens funktion.

En lama er vanligvis, men ikke altid, munk, enten han er buddhist eller Bönpo. Generelt relaterer lamaen sig til den højere, guddommelige virkelighed, som en hengiven, og kommunikerer med denne dimension gennem bønner og meditation, og gennem udførelsen af ofringsritualer eller pujaer.

I tillæg findes der en anden type praktiserende, Ngakpaen (snags-pa), eller den tantriske magiker og eksorcist. Imens lamaen eller præsten beder og bønfaller den højere spirituelle verden, kommanderer tantrikeren eller magikeren, ved hjælp af sin beherskelse af mantraer, sine magiske evner og påkaldelser, ånderne til at adlyde ham og til at gøre det, de får besked på.

Pawoen eller shamanen, på den anden side, karakteriseres ved ekstase, dvs. indgåelsen i en ophøjet sindstilstand, med det formål at opnå personlig kontakt med åndeverdenen.

Men i Tibet er de metoder disse tre typer healere benytter sig af, enten det drejer sig om

Pawoen eller shamanen, Ngakpaen eller magikeren, lamaen eller præsten, ikke så distinkte.

Mange Ngakpaer kaldes, selvom de vanligvis er gift og ikke er munke, for lamaer, fordi de også udfører pujaer og ofrings-ritualer, shamanistisk eksorcisme og andre magiske ritualer. I tillæg kan de også være højtuddannede åndelige lærere, og have mange, både leg- og munke-disciple, og er således ikke kun landsby-magikere.

Religiøst set kan de være buddhister eller Bönpos, men i vore dage tilhører de fleste Ngakpaer dog Nyingmapa-skolen.

De fleste Pawo-shamaner kalder sig også nu for tiden for buddhister, selvom deres shaman-metoder har en anden oprindelse.

Generelt karakteriseres Pawoen ved åndebesættelse. Efter, at han eller hun er indgået i en ophøjet bevidsthedstilstand eller trance, fremkalder ved hjælp af trommer og chanting, bliver hans eller hendes bevidsthed, som i denne tilstand kaldes for Namshe (rnam-shes), projiceret ud af det fysiske legeme gennem et punkt på toppen af hovedet og ind i tre symbolske spejle, der er placeret på shamanens alter. Disse tre spejle repræsenterer porterne ind til henholdsvis Lha's (de himmelske gunders), Tsen's (jord- og bjerg-åndernes) og Lu's (de underjordiske vandånders) verdener.

Disse tre kategorier af ånder korresponderer med de tre sfærer himmel, jord og underverdenen, i hvilke verden er blevet inddelt, ifølge den gamle Bönpo shamanistiske kosmologi.

Shamanen har direkte adgang til disse tre verdener og dem, der lever i dem, imens han eller hun befinder sig i denne ophøjede bevidsthedstilstand.

I det øjeblik hvor ens Namshe forlader det fysiske legeme, overtager ens åndelige guide, som også kaldes for Pawo, ens nu efterladte legeme, hvorefter ånden taler igennem shamanen, som nu er medie for guddommen.

Den åndelige guide svarer på spørgsmål, og kan diagnosticere årsagen til de sygdomme, det bliver spurgt om, hvilket ofte er en fornærmet ånd. Derefter foreslår han en helbredende procedure, som vanligvis inkluderer

udførelsen af et helbredende ritual (gto), der vil genoprette energi-balancen mellem den sygdomsrammede og naturen omkring han eller hende. Således udføres en healing eller en re-harmonisering af energierne.

Med etableringen af buddhisme som statsreligion i Tibet, med dets monastiske system, i det ellefte århundrede og derefter, blev nogle af disse Pawo-shamaner ansat som orakler på klostrene, og senere også i den tibetanske regering.

Et sådant orakel kaldes for en Lhapa eller Sungma (srung-ma). Det mest berømte af disse orakler er stats-oraklet, der er tilknyttet Nechung kloster, som lader sig besætte af ånden Pehar, der siges at være en guddom af tyrkisk oprindelse. Stats-oraklet har fortsat sin funktion i eksil i Dharamsala i Indien, hovedsædet for H.H. Dalai Lama og den tibetanske eksilregering.

Ngakpaen, på den anden side, er tantriker og eksorcist, og lader sig sjældent besætte af ånder. Ngakpaerne er tvært i mod i stand til, gennem meditation og andre spirituelle metoder, at indgå i en højere tilstand, hvor ens bevidsthed eller Namshe forlader det fysiske legeme i et sindsskabt, subtilt legeme (yidlus), og vandrer i andre verdener og dimensioner, hvor man leder efter fragmenter af den angrebne persons sjæl, der er blevet stjålet af negative ånder, eller holdes fanget af en sort magiker.

Det tibetanske statsorakel er en typisk eksempel på en Pawo-shaman, også kaldet Lhapa.

En gruppe tibetanske Ngakpaer eller yogier, iført den karakteristiske hvide og røde dragt. De fleste, men ikke alle, Ngakpas afgiver løfte om at bære en dorje på toppen af deres hoveder, samt at aldrig klippe deres hår. Yogier fra Kagyupa-skolen kaldes for Repas, efter den kendte yogi Milarepa, der var en af Kagyupa-skolens grundlæggere. De bærer den samme røde og hvide dragt som Ngakpaer fra Nyingmapa-skolen.

En patient, der lider af en sjæls-sygdom eller tab af sin sjæl, karakteriseres af inerti, svagheit, depression og manglende interesse for sine omgivelser, og for hvad, der foregår i hverdagen. Hvis La (bla) eller sjælen, som er et subtilt energifelt, der tjener som vehikel for ens følelsesliv, ikke genfindes og helbredes så den bliver hel igen indenfor et vidst antal måneder, er der en mulighed for, at patienten dør.

Ngakpaen udfører eventuelt en ritualistisk procedure med dette som formål, som kaldes for La-guk-ritualet (bla 'gug) - "at kalde sjælen tilbage". Ngakpaen, der på grund af sin evne til at gå ind i andre verdener og returnere med en stor indsigt, viden og kraft, er i stand til at diagnosticere årsagen til sygdom, og ordinere forskellige metoder, der vil resultere i helbredelse.

Den samme type praktiserende i blandt buddhister og Bönpos har fundet mange *termaer* eller "skjulte skatte", som har givet så meget til Tibets åndelige arv.

Fordi det tibetanske folk ikke har været rede til at modtage disse belæringer, eller der har været en fare for at blive straffet ved at udbrede dem, på det tidspunkt de blev skrevet, blev disse *terma*-tekster skjult på forskellige afslidsiggende steder i Tibet af visse oply-

ste mestre, hovedsagligt af Padmasambhava. Teksterne blev genfundet flere hundrede år senere, af *Tertöns* (gter-ston), der var reinkarnationer af disse gamle mestres disciple.

Nogle af teksterne blev fundet som fysiske objekter og tekster (sa-gter), andre blev åbenbaret i visioner (dag-snang), nogle blev modtaget i audiens (snyan rgyud), mens andre igen blev kanaliseret direkte via guddommelig inspiration og automatskrift, og indeholder derfor en såkaldt "sinds-skat" (dgongs-gter).

En af disse *terma*-tekster er den berømte tekst, Bardo Thodöl (bar-do thos-grol), der efterhånden er velkendt her i Vesten som Den Tibetanske Dødebog.

Lamaen, enten vedkommende er buddhist eller Bönpo, er også dybt engageret i at helbrede. Mange lamaer er uddannet i tibetansk medicin på klosteruniversiteter. I tillæg er det mest almindelige og populære ritual, udført af lamaer, 'Tse-wang' (tshe-dbang) eller 'langtlivs puja', hvilket er en slags psykisk helbredelse, der påkalder og kanaliserer helbredende energi til ceremoniens deltagere, hvad enten de er syge eller ej.

På mange måder har lamaen og Ngakpaen overtaget shamanens funktion i det

Denne artikels forfatter, Dr. John Myrdhin Reynolds, er både Ngakpa og lama.

tibetanske samfund, og efter, at buddhismen blev etableret i Tibet er mange kulturelle personligheder, som fx Guru Padmasambhava og Yogi Milarepa blevet identiske med Den Første Shaman, rent arketypisk.

Således er de ældgamle shaman-teknikker blevet absorberet af den højtudviklede spirituelle og intellektuelle buddhistiske og Bonkultur i Tibet. Dette kan ses, fx i Den Tibetanske Dødebog, hvor lamaen, eller Ngakpaen, fungerer som psykisk støtte eller guide under sjælens risikofyldte rejse gennem Bar-do-oplevelsen, mod en ny genfødsel.

Eller, som i forbindelse med Chöd-ritualet hvor den praktiserende opnår magt over ånderne ved hjælp af visualisering, sang og dans, akkompagneret af sin shaman-tromme, hvor han eller hun ofrer sin krop til ånderne.

På mange måder minder Chöd-ritualet, om den første fase af en shaman-indvielse, hvor man opgiver identifikationen med sin fysiske krop, for at nå op et højere plan. Begge disse praksisser, dvs. Bar-do-ritualerne og Chöd-ritualet, repræsenterer

Thangka-maleri forestillende en Chöd-praktiserende Ngakpa, med hans visualisering, hvor han ofrer sin krop og blod til ådselædere og dæmoner, foran sig.

reisen fra fragmentering til psykisk helhed.

Således finder man, i den tibetanske kultur, en harmonisk blanding af den oprindelige nordasiatiske shamanismes ældgamle teknikker til at opnå højere bevidsthedstilstande, og buddhismens og Böns højt udviklede åndelige videnskaber.

Nu, hvor vi befinder os i det enogtyvende århundrede er vores urban-industrielle teknologi og ukontrollerede kommerzialisme en reel trussel imod naturen og den menneskelige races overlevelse. Det er denne forfatters overbevisning, at Tibets gamle visdom og dybe, åndelige videnskaber, der lægger vægt på at leve i harmoni, både med naturen og med andre mennesker, vil være et værdifuldt bidrag til udviklingen af en ny form for civilisation, der både er menneskelig og vis.

John Myrdhin Reynolds (født 1942 i USA), har studeret religionshistorie, buddhistisk filosofi og antropologi, samt arabisk, sanskrit og tibetansk på Columbia Universitet, Berkley Universitet i Californien og Washington Universitet i Seattle. Han studerede også islam og Irans historie på sidstnævnte universitet, og har en PhD i sanskrit, tibetansk og buddhistisk filosofi.

Efter afsluttede universitetsstudier boede han i 10 år i Indien og Nepal hvor han studerede hinduistisk og buddhistisk filosofi, samt Bön, Nyingmapa og Kagyupa-skolernes ritualer og meditationspraksis, under forskellige tibetanske mestre. Han har især koncentreret sig om Dzogchen og Tantraerne, både specielt, og set i forhold til gnosticisismen og andre vestlige mysterie-skoler.

John Myrdhin Reynolds har, i samarbejde med bl.a. Namkai Norbu Rinpoche og Lupon Tenzin Namdak, oversat og kommenteret mange ukendte tibetanske tekster fra Bön, Nyingmapa- og Kagyupa-traditionerne, og er forfatter af flere bøger om tantrisk buddhistisk filosofi og praksis.

Han blev indviet Nyingmapa Ngakpa af H.H. Dudjom Rinpoche i 1974, og har siden den gang undervist i buddhisme, meditation, tibetansk shamanisme og selvudvikling både i Indien, USA og Europa, inkl. i Danmark, hvor han har mange elever.

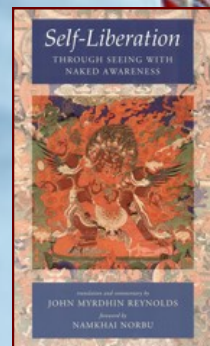
For mere information:

<http://vajranatha.com>

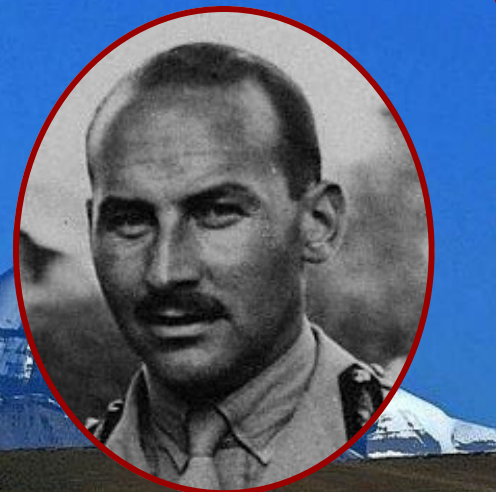
Bøger af John M. Reynolds

- * **The Alchemy of Realization** (1978, Simhanada Publications)
- * **Tibetan Astrological Calendar and Almanac** (1978, Kalachakra Publications)
- * **The Cycle of Day and Night** (1984, 1987, Station Hill Press)
- * **The Golden Rosary of Tara** (1985, Shang Shung Edizioni)
- * **The Adamantine Essence of Li-fe** (1987, Vidyadhara Publications)
- * **Self-Liberation through Seeing with Naked Awareness** (1989, 2000 Snow Lion)
- * **The Secret Book of Simhamukha** (1990, 2001, Vidyadhara Publications)
- * **Wicca, Paganism, and Tantra** (1994, Vidyadhara Publications)
- * **The Golden Letters** (1996, Snow Lion)
- * **The Oral Tradition from Zhang-Zhung** (2005, Vajra Publications)
- * **Bonpo Dzogchen Teachings** (2006, Vajra Publications)
- * **The Sadhana Practice of Wrathful Deities in Tibetan Buddhist Tantra** (2009, Bodhisattva Publisher)
- * **Space, Awareness, and Energy** (på vej, Snow Lion)
- * **Path of the Clear Light** (på vej)
- * **The Way of the Garuda** (på vej)

Nedenstående bøger af John M. Reynolds kan købes i Selskabets butik:

Prins Peter, tibetanerne og videnskaben

*Foto: Chiu Gompa og Mnt Kailash. (Foto: Feng Wei).
Indsat fotografi: Prins Peter. (Foto: privat eje).*

Af
PhD, lektor i tibetologi, Trine Brox
og
PhD. Post Doc, Miriam Koktvedgaard Zeitzen

Introduktion

Det tibetanske eksil begyndte i april 1959, siges det, da 80.000 tibetanerne fulgte deres leder, den Fjortende Dalai Lama, til Sydasi- en for at beskytte deres kultur, deres religi- on og deres liv uden for kinesisk kommuni- stisk overherredømme.

Det er en almindelig antagelse i det tibetan- ske eksilsamfund, at deres kultur er truet som følge af to former for kulturel forflyt- ning eller -forskydning. Den første kulturel- le forflytning forårsages af okkupation:

Eksiltibetanere mener, at siden Tibet er in- vaderet af Kina står deres kultur og identitet i fare for at forsvinde i Tibet. Mange eksilti- betanere er bange for, at tiden er ved at løbe ud for tibetanerne i Tibet, hvor deres kultur er ved at bukke under for kinesisk dominans og kulturel censur.

Den anden kulturelle forskydning er eksilet. De frygter også, at de 150.000 tibetanere, som lever i eksil, vil miste deres kultur og traditionelle livsstil nu når de udsættes for kulturelle påvirkninger fra alle verdenshjør- ner.

Men det er også dette eksil—gennem flygt- ningenes medbragte sædvaner, kunst, litte- ratur, visdom og filosofi—som ligger til grund for, at den tibetanske kultur er nået ud til og blevet forbundet med resten af verden. I Danmark blev forbindelsen til Tibet dog

knyttet allerede inden eksilets officielle fød- sel, og netop denne tidlige dansk-tibetanske forbindelse kan fortælle os om en underbe- lyst del af den moderne tibetanske histo- rie—nemlig hvordan eksilet begyndte for mange tibetanere allerede et årti inden Dalai Lama flygtede i 1959.

Dette tidlige eksils begyndelse i 1950 blev bevidnet af en dansk prins som på det tids- punkt var på vej ind i Tibet i videnskabens navn. Men i stedet for, som planlagt, at rejse ind i Tibet for at udforske og 'opdage' den tibetanske civilisation, endte han med at foretage en syv år lang redningsaktion af materiel og immateriel tibetansk kultur- arv—i dag bevaret primært i Danmark.

I det følgende introducerer vi denne hidtil alt for oversete række af begivenheder ved at fortælle om en prins' mislykkede opda- gelsesfærd til Tibet, og hvordan han endte med at dokumentere et andet Tibet, et Tibet i eksil.

Eventyreren og etnografen H.K.H Prins Peter af Grækenland og til Danmark (f. 1908 Paris, d. 1980 London), var søn af Prinsesse og Prins Georg af Grækenland og til Danmark, den græske konges bror. Prins Peters privilegerede liv ændrede sig dras- tisk, da han i 1939 i Madras giftede sig med den borgelige Irina Alexandrovna Ovtch- innikova (f. 1904 Sankt Petersburg, d. 1990 Paris), datter af en prominent juveler i zar- tidens Rusland.

Prins Peters familie var imod deres æg- teskab, ikke mindst fordi Irina allerede hav- de været gift to gange tidligere, og han blev nu bortvist fra de royale inderkredse i Grækenland og Danmark. Prins Peters mor Marie Bonaparte fortsatte dog, med sin enorme personlige formue, at støtte sin søn økonomisk på trods af familiefejderne.

Hendes støtte muliggjorde de mange rejser og ekspeditioner som Prins Peter og Irina kastede sig ud i over de næste årtier. I 1935 var prinsen påbegyndt antropologiske studi- er ved London School of Economics under vejledning af Bronislaw Malinowski, en af grundlæggerne af den moderne antropologi. I 1937-39 rejste prinsen og Irina på deres første antropologiske ekspedition til Indien, Vest-Tibet og Ceylon. Anden Verdenskrig satte en stopper for Prins Peters rejser, og han blev udstationeret i Egypten som Kap- tain i den græske hær.

Prins Peter jagtede videnskabelig opdagelse og kundskab—en passion, der drev ham til verdens fjerne afkroge. Efter krigen, i 1946, fortsatte han således sine antropologiske udforskninger med en ekspedition til Af- ghanistan, hvorefter han sluttede sig til den Tredje Danske Centralasiatiske Ekspedition i 1948. Det var som del af denne ekspedi- tion at han i 1950 kom til den nordøst- indiske by Kalimpong—porten til Tibet— geografisk nær den daværende tibetanske grænse.

Da han kom til byen var det som menigt medlem af Den Tredje Danske Centralasiatiske Ekspedition, men han blev senere leder af ekspeditionen. Det var meningen, at Prins Peter skulle lede ekspeditionen fra Kalimpong og ind i Tibet, men på grund af det kinesiske militærs indtog i Øst-Tibet i oktober 1950, endte han op med at tilbringe syv år i den lille bjergby.

Den berømte tibetansk-sprogede avis *Tibet Mirror* (Tib.: *yul phyogs so so'i gser 'gyur gyi me long*), blev publiceret fra Kalimpong af Dorje Tharchin i årene 1925 til 1962 og var enormt populær blandt den tibetanske elite i og udenfor Tibet. I denne lille notits om Prins Peter og Irina, har Prins Peter bemærket en lille detalje i teksten: Irina omtales på tibetansk som *btsun mo*. Dette begreb kan på dansk oversættes til dronning, og måske derfor faldt Prins Peters vakse øje over det. Irina kaldte sig Prinsesse Irene fordi hun var gift med en prins, men hun blev aldrig inkluderet i de royale cirkler og havde derfor officielt ingen prinsessetitel—ensidigt dronningetitel! Det skal dog bemærkes at man på tibetansk kan bruge betegnelsen *btsun mo* også for kvinder gift med højtrangerende mænd, som det var tilfældet for Irina. Kilde: Nationalmuseet Etnografisk Samling.

For prinsen må det have føltes som et professionelt nederlag da ekspeditionen strandede i Himalayabjergene, ude af stand til at følge de spor som skulle føre ham og ekspeditionen dybere ind i Centralasien. Denne vanskelige udfordring kom imidlertid til at udvikle sig til en helt unik og rig mulighed for at lære tibetanerne at kende.

Den kinesiske invasion havde udløst en støt voksende tibetansk flygtningestrøm, som blev drevet over det tibetanske plateau mod Sydasien og til Kalimpong. Denne flygtningestrøm forsynede nu Prins Peter med en tiltagende mængde potentielle kontakter og samtalepartnere fra Tibet—både tibetanere og andre folk, som flygtede fra landet.

Disse mange møder med en mangfoldighed af mennesker i Kalimpong var ikke alene

Håndtegnet kort af Prins Peter, som viser de steder hvor Prins Peter udførte forskning i Sydasien og hvor han planlagde at rejse ind i Centralasien med den Tredje Danske Centralasiatiske Ekspedition. Kilde: Nationalmuseet Etnografisk Samling.

vigtige for hans forskning, de kom også til at ændre Prins Peters liv. Derigennem fik de stor betydning for den dansk-tibetanske forbindelse og ikke mindst tibetologien ved Københavns Universitet.

Ind i Shangri-la

Prins Peter skulle lede et hold videnskabsmænd med baggrund i antropologi, arkæologi, geografi, botanik, meteorologi og religionsstudier ind i Centralasien for at kortlægge en civilisation, der betragtedes som en ubeskrevet plet på landkortet.

Ekspeditionen var del af Danmarks deltagelse i de store nationers kapløb om at udforske sådanne fjerne og for Vesten ukendte steder. Danmark havde organiseret adskillige videnskabelige ekspeditioner, blandt andet til

Prins Peter havde adskillige assistenter, som hjalp ham, blandt andet med antropometriske målinger af 5000 rejsende fra Tibet til Kalimpong. På billedet flankeres Prins Peter af to assistenter som holder måleinstrumenter til brug for indsamling af fysisk-antropologisk data. Kilde: Nationalmuseet Etnografisk Samling.

Grønland, Nordafrika og Centralasien, med den målsætning at cementere landets stilling som en stor opdagation. Formålet med Prins Peters ekspedition var todelt: for det første at udforske og kortlægge *terra incog-*

nita; de ukendte områder dybt inde i det asiatiske højland. Det andet formål var at redde resterne af de lokale kulturer, anset som udryddelsestruet af en fremskridende moderne verden, der stod som en faretruende magt og pressede på deres dørtærskel.

Tibet var et af disse udryddelsestruede områder, som den gang blev opfattet som et utilgængeligt sted, en ubeskrevet og derfor tom plet på landkortet mellem Kina og nyligt selvstændige Indien. De fleste vesterlændinge kendte kun Tibet fra modstridende og kontrastfyldte erindringer om det isolerede land, der kun var besøgt af de udvalgte få.

Det var kapuciner-missionærerne som indtil da havde tegnet de mest negative billeder af Tibet. De mente at den tibetanske buddhisme var Satans værk—kun djævelen selv var i stand til at skabe en så perfid religion og et så barbarisk folk.

I lignende negative portrætter fremstilledes Tibet som noget fordærvet og makabert, endda ondsindet og dæmonisk. Det var et irrationelt og tilbagestående land, befolket af ignorante og overtroiske lægfolk, der var undertrykket af fanatiske munke og diktatoriske præster.

Denne "kundskab" om Tibet var baseret på rejsebeskrivelser af dem der efter eget ud-sagn opdagede Tibet, men som måske snare-re kunne siges at have *opfundet* Tibet. Rejse-litteraturens tibetanske eventyr var indflydel-srige og autoritative, blandt andet fordi de betragtedes som sandfærdige vidnesbyrd, selv om de nok i højere grad reflekterede de rejsendes fantasier om landet.

De rejsende var missionærer, bjergbestigere, hemmelige agenter, handelsrejsende, eventy-rere og skattejægere. Flere af dem nåede aldrig Lhasa, og endnu flere rejste aldrig fysisk til Tibet, men foretog snarere rejserne i deres drømme og fantasier.

New Age-bevægelsen, og især teosofferne, var blandt dem der inkorporerede fantasifulde idéer om Tibet i egne agendaer. Det teosofiske samfund blev grundlagt i 1875 i New York af Helena Petrovna Blavatsky, William Q. Judge og Henry Steel Olcott.

De forsøgte at danne en slags 'videnskabelig religion,' der var dybt inspireret af Tibet; Blavatsky påstod sågar at hun havde boet i landet. Teosofferne vandt stor popularitet i USA, Europa og Indien, og har inspireret mange af dagens Tibetofile entusiaster, eventyrere, forfattere og ikke mindst akademikere. Generelt var teosoffernes billede af Tibet romantisk: De kunne fortælle om et Tibet, hvor man værdsatte livet—også dyrenes, og hvor der ikke fandtes tiggere, sult eller kriminalitet. Tidligere var Tibet fremstillet som et fordærvet, dekadent og lukket land, men nu blev Tibet populariseret som et fredfyldt og ophøjet sted—Shangri-la.

Shangri-La er ikke et ord der giver mening på tibetansk, men er formentlig inspireret af det mytiske, buddhistiske kongedømme Shambala, som bliver beskrevet i *Kālachak-ratantra*. Mens idéen om Shangri-la kommer fra romantiske forestillinger om Tibet, som vi blandt andet finder hos teosofferne, så er begrebet Shangri-la opfundet i James Hiltons roman *Lost Horizon* (på dansk: *Tabte Horisonter*) fra 1933, der blev filmatiseret af Frank Capra i 1937. Bogen og filmen skildrer hvordan et fly havarerer i Himalayabjergene og dermed sender fire vesterlandske passagerer til det utopiske kloster kaldet Shangri-la, der var ledet af en lama, i virkeligheden en belgisk missionær.

Denne havde samlet alt hvad der var godt og ædelt ved den europæiske kultur, så som musik, litteratur og kunst, og bragt det med sig til Shangri-la. Det lå nu beskyttet i al hemmelighed et sted i Himalayas bjerge, langt væk fra kriges hærgen.

Shangri-la havde en fortryllende effekt på den, som kom dertil og var et remedium mod alderdom, materialisme og spiritualitetens forfald. Romanen *Lost Horizon* blev så populær at navnet på det fiktive kloster, Shangri-la, blev etableret som en generel metafor for et paradys på jord. Senere blev denne metafor også gjort synonymt med Tibet.

Ødipuskomplekset og det tibetanske ægteskab

Ligesom andre områder, der endnu ikke var kortlagte af kartografer og etnografer, blev Tibet anset som en tidskapsel—et uforandret og tilbagestående sted, men netop derfor et fredfyldt Shangri-la. Det var nu var på vej mod kulturel udslettelse, og denne følelse af udryddelsestruet civilisation drev også Prins Peters forskning og interesse for Tibet. Han genkendte tillige truslen i flere egne omkring Kalimpong:

I Kalimpong fik Prins Peter mulighed til at fortsætte sin forskning om tibetanske ægteskabsformer. Han var specielt interesseret i polyandri, dvs. hvor en kvinde kan være gift med flere mænd. Han talte blandt andet med denne polyandriske familie i Kalimpong. Kilde: Nationalmuseet Etnografisk Samling

'Nu er disse folks kultur truet af de nye forhold ude i verden, og den kan hurtig forsvinde, uden at efterlade spor, en ting, som Haslund-Christensen i sin tid var klar over og gav udtryk for i sit forslag om en Dansk Videnskabelig Central-Asiatisk Ekspedition.

I de lukkede egne omkring Kalimpong vil moderne fremskridt nok trænge langsomme frem end noget andet sted, netop fordi disse egne holdes afspærrede. Men det ville være synd, om de pågældende folk skulle miste deres oprindelige præg, inden videnskaben fik lejlighed til at studere dem og fastholde deres ældgamle og maleriske levevis for efterverdenen'.

Prins Peter var specielt interesseret i de oprindelige særpræg, som havde med ægteskabs- og familieformer at gøre. Det var en interesse han havde med hjemmefra, så at sige. Gennem sin mor var Prins Peter blevet påvirket af Sigmund Freuds banebrydende arbejde med den menneskelige psyke.

Prins Peters mor var den berømte psykoanalytiker Marie Bonaparte, fra den velhavende franske Blanc slægt, hvis formue byggede på Monte Carlo kasinoets succes. Hun var blevet psykoanalytiker efter sin tid som patient hos, og senere nær ven med, Sigmund Freud.

Det var således Marie Bonaparte som betalte løsesummen, der muliggjorde Freuds flugt fra tysk-okkuperede Østrig i 1938. Freuds tanker kom til at udfordre Prins Peters interesse for tibetanerne, og mere præcist kan man sige, at det var deres ægteskabsformer som fik ham til at opsøge tibetanske samfund.

Prins Peter var ligeledes blevet påvirket af Freuds arbejde gennem hans antropologiske mentor Malinowski. Malinowski var fascineret af Freuds tanker om ødipuskomplek-

set, og om hvorvidt det gjorde sig universelt gældende, på tværs af de mange forskellige kulturer og ægteskabs- og familiekonstellationer, som findes rundt om i verden.

Prins Peter var ligeledes fascineret af sådanne psykologisk-antropologiske spørgsmål, og med udgangspunkt i den komparative socialantropologi ønskede han at undersøge om der nu også fandtes et slags ødipuskompleks i samfund hvor kvinder havde en anden status og rolle end i de klassiske vesterlandske familie- og ægtskabskonstellationer.

Freud havde netop taget udgangspunkt i europæiske familiekonstellationer da han udviklede teorien om en iboende universel konflikt i form af sønnens hadefulde jalousi mod sin far og incestuøse tiltrækning til sin mor.

Prins Peter opsøgte derfor polyandriske samfund, hvor kvinder kan være gift med flere mænd, for at undersøge om ødipuskomplekset her tager en anden form når et barn anses for at have flere fædre. Hans søgen efter polyandri, en sjældent forekommende ægteskabsform globalt set, drev ham mod Tibet, som på daværende tidspunkt og fremdeles i dag, huser den største polyandriske befolkning på verdensplan. Tibet-anere praktiserer typisk fraternal polyandri, hvor en gruppe brødre tager en fælles hustru.

Andre former for polyandri, der praktiseres i Tibet, inkluderer en ekstrem sjælden form hvor fader og sønner har en fælles hustru—et unikt fænomen, som ikke findes andetsteds i verden. For Prins Peter var Tibet en etnografisk guldmine, idet enhver kendt ægteskabsform tilsyneladende blev praktiseret, endda inden for samme familie—tibetanere praktiserer forskellige variationer

af polyandri, polygyni, monogami og gruppeægteskab.

Med udgangspunkt i regionens store kulturelle diversitet kunne Prins Peter, gennem et komparativt socialantropologisk perspektiv, udfordre Freuds ødipusteori. Han udførte derfor feltarbejde blandt polyandriske grupper i Himalayabjergene og på Malabarkysten i 1937-39, og fik igen mulighed for at fortsætte disse studier under den Tredje Danske Centralasiatiske Ekspedition.

Han kom således til Kalimpong i januar 1950 med det formål at rejse videre ind i Tibet. På grund af den højspændte politiske situation formåede Prins Peter imidlertid ikke at trænge ind i Tibet, men strandede derimod med ekspeditionen i Kalimpong.

Kalimpong—et tilflugtssted

Kalimpong lå geografisk i Indien, men det kunne på mange måder opfattes som et tibetansk sted. Under Prins Peters ophold i Kalimpong var der en stor tibetansk koloni med 3500 fastboende tibetanere, hvoraf mange var aristokrater, handelsfolk og tibetanske kristne.

Kalimpongs beliggenhed i Darjeelingområdet—tibetanernes riviera, for at bruge Prins Peters eget udtryk—var det foretrukne tilflugtssted for tibetanere der søgte ly fra de kolde tibetanske vintre.

Den årlige tibetanske trafik til og gennem Kalimpong udgjorde efter sigende så meget som 15000 rejsende ifølge Prins Peters beregninger. Prins Peter rapporterede i 1953 til Danmarks Nationalmuseum:

'På denne vej færdes daglig en mængde mennesker af forskellig art. Der kan ikke køres her, kun rides—og har man ikke råd til hest eller muldyr, må man gå. Året rundt, men særlig om vinteren, når det er koldt i Tibet og ikke for varmt i Indien, passerer der gennem Kalimpong muldyrførere med deres karavaner, adelsmænd og deres koner, som ejer hus og haver i Kalimpong, den tibetanske riviera.

Tiggere i hundredvis, som håber at kunne tjene lidt mere og have det lidt varmere i Indien, hvor de kan sove udendørs; pilgrimme på færd til de hellige steder, hvor Buddha levede og prædikede; storkøbmænd på vej til Calcutta eller Bombay, hvor de skal varetage deres internationale handelsforbindelser; og mange andre. Kalimpong er som en stor tragt ved indgangen til Tibet: alle må igennem her for at nå til de indiske lavlande'.

Kalimpong blev således betragtet af mange vesterlændinge som et tibetansk sted selv om det lå uden for Tibets grænser. Det betød, at europæiske og amerikanske tibetologer, antropologer, politiske repræsentanter, handelsagenter, og eventyrere i stort tal kom

til Kalimpong enten som et nødvendigt stop inden rejsen fortsatte ind i Tibet, eller ligefrem som en erstatning for Tibet. Hertil kom berømte tibetofile så som Alexandra David-Neel, Georg Nikolaivitch Roerich og René De Nebesky-Wojkowitz.

Her boede også andre berømtheder, så som den engelske buddhist-munk og forfatter Sangarakshita, samt den skotske missionær og forfatter George Patterson. Et af samlingsstederne for denne mangfoldige skare af vesterlandske Tibet-kyndige og -interesserede var Himalayan Hotel, hvor Prins Peter og Irina kunne mødes med ligesindede og få sig en snak eller en svingom til tidens toner.

Hotellet eksisterer stadig, og et fint tegnet portræt af prinsen og hans hustru pryder bagvæggen i stuen, hvor Tibet blev skabt og genskabt i de mange vesterlandske rejsendes tanker. Da vi boede på hotellet i marts 2015, hensatte dets lidt falleret koloniale stemning os ofte i lignende drømmerier om tidligere tider.

På Prins Peters tid tiltrak den lille bjergby Kalimpong også mange handelsfolk. Siden den britiske Younghusband militære ekspedition i 1903-4 havde tiltunget sig adgang til Tibet og åbnet en handelsrute mellem Lhasa og Calcutta, fungerede Kalimpong som et økonomisk hovedsæde i regionen i kraft af sin position som den sydlige endestation for handelsruten der løb fra den tibetanske hovedstad Lhasa, over bjergpasset Jelep-la og ind i Indien.

Varer kom fra Tibet til Kalimpong og kunne derfra transporteres til havnen i Calcutta og sejles videre til Europa og Amerika. Kalimpong var derfor ikke blot en lille flække bortgemt et sted i det nordøstlige Indien.

Byen var et kosmopolitisk og centralt sted ikke kun for det intellektuelle liv, men også i høj grad et sted hvor regionale og nationale interesser mødtes og til tider stødte sammen—byen ligger som en kile mellem Sikkim, Bhutan, Nepal og Tibet.

Prins Peter boede i Kalimpong på det mest intense tidspunkt i den kolde krig, hvor stemningen derfor var ekstremt lunefuld, og byens tilflyttere og besøgende ofte blev mødt med mistillid. Den mistroiske atmosfære opslugte også Prins Peter, fordi det rygtedes at både hans hustru Irina og hans nære ven Roerich, som begge var russiske statsborgere, var under mistanke for spionage.

Der var rent faktisk adskillige agenter i byen som repræsenterede nyligt selvstændige Indien og konkurrerende imperier. De samledes i Kalimpong og omdannede efterhånden byen til en politisk rygtebørs og spionerede. Det blev også et samlingssted for kinesiske og tibetanske systemkritikere, for tibetanere som flygtede fra kinesiske over-

greb og for den tibetanske guerillas modstandskamp, som blev planlagt og ledet med hjælp fra CIA.

I januar 1950 var Prins Peter ankommet til Kalimpong. Herfra skulle hans ekspedition vente på tilladelse til at rejse igennem Tibet, men Prins Peters mange henvendelser blev mødt med mistænksomhed.

Den højspændte politiske atmosfære og autoriteternes nervøsitet og modvilje tvang Prins Peter til at opgive den oprindelige forskningsplan om at krydse det tibetanske plateau til Alaša i Indre Mongoliet. Den endelige indlemmelse af Tibet ind i den nye Kinesiske Folkerepublik under Mao i 1951, og den kinesiske tilstedeværelse langs den indiske grænse fra Kashmir i vest til Assam i øst, fremprovokerede en ekstrem politisk spænding.

Prins Peters skæbne blev dermed forseglet og ekspeditionen blev tvunget til at standse i Kalimpong, allerede inden den var rejst ind i Tibet.

Prins Peter slog sig nu ned i Kalimpong sammen med sin hustru og arbejdede utrætteligt på at dokumentere Tibet fra sin stationære feltstation i Kalimpong. Han erhvervede sig dyb, lokal kundskab og lærte sig det tibetanske sprog for at kunne samtale med sine kontakter og informanter direkte og undgå tolke.

Irina arbejdede som hans assistent i felten, da hun ligeledes havde studeret antropologi, men hun plejede også sine egne forskningsinteresser omkring kvinders liv. De skrev deres etnografiske notater i seks forskellige sprog: dansk, engelsk, fransk, græsk, russisk og tibetansk.

Til at begynde med lejede de et hus ved navn Tashiding, som tilhørte en bhutanesisk prinsesse. Huset, i engelsk *country house* stil, er i dag ved at blive omdannet til et turisthotel af de lokale vestbengalske myndigheder, så man fremover kan indsnuse lidt af stemningen fra gårdsdagens koloniale verden. Senere købte Prins Peter og Irina herskabsvillaen Krishnalok, som de indrettede til et luksuriøst hjem, passende for en europæisk prins.

Begge villaer lå i Ringkingpong, højt hævet over resten af byen, i både metaforisk og bogstavlig forstand. Prins Peter havde en stald med flere heste, som han benyttede i bjergterrænet, når han da ikke kom i sin bil, som han havde kørt hele vejen fra London til Himalaya.

Da vi var i Kalimpong i marts 2015, mødte vi Monila, der havde kendt prinsen da hun var en ganske ung pige. Hun fortalte beredvilligt om ham, og huskede ham som en generøs omend lidt excentrisk gentleman. Han havde, erindrede Monila, en kæledægge—et egern som altid sat på prinsens skulder eller i hans jakkelomme.

Egernet hed Krishna, og kom til at lægge navn til ægteparrets herskabshus, Krishna-lok. I deres imponerende villa modtog de prominente gæster og holdt selskab for byens kendisser og tilreisende. Her skabte de sig et kosmopolitisk hjem og var dermed med til at gøre byen til et kosmopolitisk centrum.

Prins Peters syv år i Kalimpong bliver den dag i dag husket af mange af byens indbyggere—endda af de, som end ikke var født på det tidspunkt. Prins Peter er en del af byens fordums historie, og derfor også en del af indbyggernes forhistorie.

Han blev legendarisk, selv om der—i hvert fald blandt de mennesker vi talte med i 2015—herskede tvivl og uenighed om hans nationalitet: ”Siger du at han var fra Danmark? Var han ikke græsk prins? Jugoslavisk, erindrer jeg?”

Eksil og videnskab

Da Folkets Befrielsesarmé, det vil sige den kommunistiske militærmagt, rykkede ind i det østlige Tibet i oktober 1950 og dermed udgjorde en reel trussel mod den tibetanske hovedstad Lhasa, rykkede den Fjortende Dalai Lama sin base til Dromo—en lille by ved den indo-tibetanske grænse.

Omrokingen til Dromo forårsagede panik blandt den tibetanske elite og foranledigede en hurtig redningsaktion for velhavende tibetanere, der flygtede til Kalimpong for at være i tryghed—bare for en sikkerheds skyld.

Den tibetanske elites flugt omkring 1950 har blandt andet den verdensberømte østrigske bjergbestiger Heinrich Harrer beskrevet i sin bog *Syv år i Tibet*—han flygtede nemlig sammen med dem. Prins Peter bevidnede hvordan Kalimpongs tibetanske befolkning voksede efterhånden som den politiske situation tilspidsedes i Tibet:

Tibetanske embedsmænd og deres familier, handelsmænd og pilgrimme, såvel som de få europæere der havde opholdt sig i Tibet, flygtede nu til Kalimpong. Hertil kom Dalai Lamas mor med seks børn, og Prins Peter blev nær ven med Dalai Lamas ældre bror Gyalo Thondup.

Heinrich Harrer kom efter at have tilbragt syv år i Tibet, og det samme gjorde den hviderussiske ingeniør Niedbylov, den engelske radiooperatør Reginald Fox, en Torgut Mongolsk prins med familie og følge, samt 23 russiske flygtninge, som havde været på flugt i fire år.

Tibetanere strømmede ind i Kalimpong hvor de indlogerede sig i et så stort omfang at det kom til at fremstå som en forstad til Lhasa.

I takt med den tiltagende flygtningestrøm voksede også den potentielle pulje af tibetanske artefakter som Prins Peter kunne erhverve sig, og informanter som han kunne

Kort over Kalimpong og omegn.
(foto: tibetanfamilytours.com)

udspørge om Tibets kulturelle særpræg og sædvaner. Efterhånden som den ledende tibetanske elite sendte deres familier og ejendele i sikkerhed på den anden side af grænsen, sammen med de mange andre tibetanere på flugt, var Prins Peter i stand til at få direkte adgang til en mangfoldighed af tibetanere som ellers ville have været utilgængelige eller uopnåelige for Prins Peters videnskabelige ekspedition, havde den bevæget sig gennem selve Tibet på jagt efter at dokumentere dens civilisation.

Den tiltagende flygtningestrøm skabte i Kalimpong masser af muligheder som imødekom Prins Peters etnografiske formål, og han berusedes af de muligheder som åbenbarede for ham, alt imens det kommunistiske styre tog kontrol over Tibet og lukkede dørene for europæisk eventyrlyst og videnskabelige formål.

Prins Peter strandede i Kalimpong i syv år, ude af stand til at trænge ind i Tibet for at kortlægge en civilisations folk, fauna og flora. Ekspeditionen måtte nu omformes til feltstation og stationær base hvorfra Prins Peter kunne dokumentere og indsamle tibetansk kulturarv.

Som ekspeditionens eneste tilbageværende medlem, nu forfremmet til ekspeditionsleder, udførte Prins Peter intense studier af tibetanere og deres kultur. Han var blevet udstyret med forskellige opdrag fra Danmark—blandt andet en indkøbsliste over tibetanske artefakter fra Danmarks Nationalmuseum, og for en anden opdragsgiver, Antropologisk Laboratorium ved Københavns Universitet, skulle han søge at antropometrisk opmåle flere tusinde tibetanere.

Hvad der først havde set ud som et forfærdeligt nederlag med hensyn til ekspeditionens forskningsformål, udviklede sig altså til en adgang til informanter der var uden sidestykke; prinsen kunne nu, fra sin feltstation i Kalimpong, få adgang til den strøm af tibetanere fra alle samfundslag og fra alle egne af Tibet som ankom til byen.

Den tibetanske diversitet er især tydelig når vi kigger på de antropometriske data, dvs. målinger af deres ansigts- og kropsdimensioner, som Prins Peter samlede om 5000 individer der kom til Kalimpong fra Tibet.

Blandt de 5000 var 4924 tibetanere, heraf 4411 mænd og 513 kvinder, og for Prins Peter og hans samarbejdspartner, Professor Balslev Jørgensen, udgjorde disse 5000 sæt med antropometriske data en guldmine af information om et nu fortrængt folkefærd, der stod på randen af tilintetgørelse—som Prins Peter og Balslev Jørgensen selv udtrykte det i deres endelige rapport, som blev publiceret i 1966.

De tibetanere som han målte og interviewede kom fra de tre tibetanske regioner (tib.: *chol kha gsum*); Utsang,

Kham og Amdo. Med andre ord, Prins Peter behandlede det som vi kan kalde det etnografiske Tibet, det vil sige alle de regioner hvis majoritetsbefolkning taler en tibetansk dialekt og er buddhister.

Det inkluderer både det som i dag er kendt som det politiske Tibet (Tibet Autonome Region) og de tibetanske områder som i dag er indlemmet i de kinesiske provinser Gansu, Qinghai, Sichuan og Yunnan—og derfor ikke, i følge den kinesiske forfatning, anerkendes som en del af Tibet.

Prins Peter kategoriserede de data, som han indsamlede, ind i de tre regionale kategorier Utsang, Kham og Amdo, som for Prins Peter tilsammen udgjorde Tibet, og som tilsammen repræsenterede de tre kohorter som den tibetanske population bestod af.

Her fulgte Prins Peter de kategoriseringer som tibetanerne selv brugte om deres land, og hans studie konkluderede at disse tibetanere som helhed udgjorde ét folk, der har de samme fysisk-antropologiske karakteristika. De er et mongolsk folk hvis interne variationer følger et særligt mønster: jo længere øst man kommer i Tibet, desto stærkere er de mongolske træk og desto større er deres ansigts- og kropsdimensioner. Med andre ord, de er et folk, der ved deres mere eller mindre mongolske træk reflekterer deres nærhed eller afstand til andre folkeslag. På trods af disse interne variationer udgør de i fysisk-antropologisk forstand ét folkeslag. Og det folkeslag kom ikke kun fra de områder som siden 1965 er blevet defineret som Tibet (Tibet Autonome Region), men derimod hele det tibetanske plateau, defineret af tibetanernes som *bod*, Tibet.

Tibetanerne befandt sig i en meget usikker og udsat situation, og Prins Peter forstod at udnytte situationen og fik dem til at deltage i hans forskning og bidrage til hans samling af materiel kultur.

Alle som kom til Kalimpong fra Tibet var forpligtet til at lade sig registrere på den lokale politistation. Nye tibetanere ankom dagligt til politistationen, og i det tidsrum den var åben, fra kl. 6 om morgenen til kl. 11 om formiddagen, blev de mødt af Prins Peter og hans assistenter.

Han havde af myndighederne fået lov til at etablere et slags forkontor og registreringspost, således at tibetanere der stillede sig i kø for at registrere deres ankomst til byen, samtidig stillede sig i kø til at blive målt og interviewet af Prins Peter.

Ifølge Prins Peters egen rapport, udgivet i 1966, var der overhoved ingen problemer med at få tibetanerne til at deltage. Tværtimod var det ofte en munter affære—et til tider komisk kulturmøde når prinsen undersøgte tibetanernes fingerlængder, næseform, kropsbehåring, etcetera.

Prins Peter indså dog også, at han udnyttede den prekære situation de var i, for at gavne sine egne forskningsformål; de ville formentlig ikke så velvilligt have ladet sig måle, hvis han havde mødt dem via en ekspedition ind i alle egne af Tibet for at søge at opmåle og interviewe tibetanere:

“I selve landet var det sikkert aldrig lykkedes at opnå så meget, da befolkningen der vel aldrig ville være gået ind på at lade sig måle på denne måde.”

Tibetanske samlinger i Danmark

Prins Peters store antropometriske materiale repræsenterer i dagens Danmark ikke en velanset form for videnskab, med dets etiske udfordrende måde at tilgå mennesker som videnskabelige objekter.

Vi kan dog anerkende dets informationsrigdom, ikke mindst i lyset af det arbejde som Prins Peter udførte for at underbygge disse 5000 målinger gennem associerede undersøgelser.

Han interviewede således flere af de 'opmålte' tibetanere, hvoraf nogle også lod sig psykologisk teste gennem såkaldte *The-matic Perception Tests* og *Rorschach tests*.

Enkelte tillod endda prinsen at tage afstøbning af deres tænder. Han indsamlede knap 200 blodprøver og en stor mængde sociale og medicinske data om næsten 2000 tibetanere.

Den største rigdom ligger dog i den systematiske dokumentation af de antropometriske målinger, de over 3000 fotografier han og Irina tog, både portrætter af de 'opmålte' tibetanere og andre farve- og sort-hvid fotografier.

Endvidere optog han cirka 1500 meter 16mm-film og 850 meter sort-hvid film. Hans billed- og filmmateriale fremstår i dag ikke blot som videnskabelig dokumentation af tibetanere og deres fysiske karakteristika og kulturelle sædvaner, for Prins Peter er de ligeledes vigtige milepæle i hans personlige historie, som var tæt flettet sammen med hans professionelle virke.

Prins Peter indsamlede i sin tid i Kalimpong et bredt udsnit af forskellige eksempler på tibetansk kultur, deriblandt tibetansk-sprogede manuskripter. Han skaffede til Det Kongelige Bibliotek i Danmark 108-bindsværket *Kangyur* og dets kommentar, *Tangyur*, i 225 bind, hvis rejse fra Tibet til København er et eventyr i sig selv.

Gennem Kalimpong-kontakter formåede han i marts 1950 at bestille en komplet udgave af *Kangyur*, trykt i Dalai Lamas Potalapalads i Lhasa, til den nette sum af 4000 indiske rupee, ca. 6000 danske kroner.

Og det var inden han havde betalt for den komplicerede hjemtransport – en transport der fra første færd blev vanskeliggjort af at pakæslerne, som skulle fragte bøgerne den lange vej fra Lhasa til Kalimpong, blev stjålet af landevejsrøvere. Der gik en rum tid inden man kunne samle tilstrækkeligt mange, nye dyr til opgaven, og de 108 bind ankom derfor først til Kalimpong over et år senere, den 26. april 1951.

På det tidspunkt var Prins Peter i Calcutta, hvor det danske ekspeditionsskib *Galathea* lå forankret. Det tilfaldt derfor prinsens hustru Irina i Kalimpong at kvittere for modtagelsen af otte pakker svøbt i yak-skind, indeholdende de 108 bind med Buddhas visdom skrevet på tibetansk.

De blev leveret hos Irina midt om natten af vildt-udseende karavaneførere, der opkrævede en klækkelig løsesum (*bakshish*) for de ville overdrage hende bøgerne. Den over 400-kilo tunge forsendelse blev sendt til Dum Dum via Bagdogra, og derfra fragtet med skib til København af Det Østasiatiske Kompagni, en sørejse på godt seks uger.

Senere, i foråret 1953, fik Prins Peter bestilt et eksemplar af *Tangyur*, og han sørgede for at de 225 bind skulle trykkes i Narthang, i Tsang provinsen i Syd-Tibet, med nyrensedede xylografier på kvalitetspapir hentet fra Walung i Assam. Denne forsendelse ankom Kalimpong i august 1953 og blev på samme måde som *Kangyur* fragtet til København og Det Kongelige Bibliotek med Det Østasiatiske Kompagni.

Andre tibetanske værker som Prins Peter købte ind til Det Kongelige Bibliotek inkluderer Padmasambhavas biografi, *De blå annaler* af Gö Lotsawa, Tsongkhapas samlede værker, Milarepas smukke fortællinger, og skrifter hørende til forskellige traditioner som fx Bön, Nyingma, Kagyu og Dzokchen.

Prins Peter opgav 66 forskellige tibetanske værker i sin endelige rapport. Han indsam-

lede også andre fortællinger og biografier fra tibetanere han mødte, og informationer vedrørende temaer der spændte vidt og bredt:

han søgte information om polyandri, orakler, aristokrati, tibetanske muslimer, navne-traditioner, den afskyelige snemand, og mange andre emner. Han brugte blandt andet lydoptagelse til at dokumentere deres fortællinger, deres kultur, levemåder og ritualer.

Der er blandt andet lydoptagelser af Nyingma og Geluk ceremonier, tibetanske orakeltrancer, Lepcha-sange, det tibetanske nytårs løve-dans, Gesar-sagaer, tibetansk-sprogede konversationer og populære sange sunget af tibetanske piger.

Prinsens strategi bestod i at sprede sig så bredt ud som muligt, og han ansøgte de lokale myndigheder om tilladelse til at rejse ind i naboregionerne Sikkim og Nepal for at foretage komparative observationer.

Hans ansøgninger blev konsekvent afvist, undtagen i to tilfælde: Han fik lov til at rejse ind i Kathmandu i november 1951 og til bjergpassene Jelep-la og Nathu-la i maj 1952. Således var han ikke fuldstændig afhængig af de tibetanere som kom og forlod Kalimpong.

En essentiel del af Prins Peters arbejde i Kalimpong bestod i at indkøbe tibetanske artefakter til Etnografisk Samling ved Danmarks Nationalmuseum. Han formåede at samle mere end 600 genstande, som blev sendt til København med skib.

Prins Peter købte klædedragter med tilbehør, husholdningsartikler, ikoner og rituelle artefakter fra forskellige sociale lag og forskellige regioner. For eksempel erhvervede han sig kostumer og dragter komplet med tilbehør, der havde været båret af Lhasas aristokrati, magthavere, militær, orakel og andre rituelle specialister til forskellige formål og anledninger, men også beklædninger som havde tilhørt munke, nomader, og de laveste klasser.

Disse genstande repræsenterede artefakter eller 'vareprøver', om man vil, fra en truet civilisation, som nu blev betragtet som okkuperet af en fremmed og fjendtlig magt.

Den usikre situation som tibetanerne befandt sig i, som midlertidige indbyggere i en bjergby ikke langt fra den tibetanske grænse, uden at vide hvad fremtiden ville bringe og om de nogensinde ville vende hjem igen, fremkaldte både desperation og modløshed hos de tibetanere, som Prins Peter handlede med.

Det gjorde formentlig i mange tilfælde, at de var mere villig end de måske havde været under andre omstændigheder, til at sælge deres ejendele til Prins Peter. Nogle havde brug for pengene og solgte derfor deres vær-dier. Andre mente at de i denne nye verden uden for Tibet ikke længere havde brug for deres traditionelle klædedragter og uniformer, og derfor kunne de ligeså godt tjene

penge på deres snart overflødige, traditionelle klædedragter. Prins Peter rapporterede i 1953 til Nationalmuseet:

'De tog mange værdifulde ting med sig, som de senere viste sig villige til at sælge. Det tog lidt tid til at komme i forbindelse med disse folk, da tibetanerne, især de højere klasser, er forbløffende mistænksomme over for europæerne. Men efter nogen tids forløb, da det viste sig, at de ikke havde tilstrækkeligt med indiske penge til at leve for, begyndte de at komme frem med deres sager. På denne måde blev der erhvervet en af de pragtfuldeste og mest righoldige samlinger, der findes i vesten, hovedsagelig bestående af tibetanske dragter'.

Prins Peter beretter også om konkrete situationer der afspejler den sociale tragedie, som tvang nogle af de mest desperate tibetanere til at overgive deres værdigenstande til Prins Peter.

Blandt andet beskriver han, i sin ekspeditionsrapport fra 1953, et værdifuldt tibetansk smykkeset som han købte af en uheldig og desperat mand, hvis fire børn var døde af dysenteri, hvorefter han havde mistet sin hustru i barselsseng.

Manden var på pilgrimsfærd til Indien for at bede for hendes bedre genfødsel, og havde brug for penge til rejsen. Vi ved ikke i hvor høj grad Prins Peter reflekterede over de potentielle etiske problemer ved hans videnskabelige virke blandt fordrevne flygtninge, om end han var ganske klar over at han udnyttede situationen til sin fordel, som nævnt.

Måske tog han det for givet, i tidens ånd, at han som etnograf havde *ret* til at indsamle de data og genstande der var *nødvendige* for at 'redde' og bevare deres kulturelle udtryk for eftertiden.

Afsked med Kalimpong og retur til Europa

Mange af de tibetanere som søgte tilflugt i Kalimpong i kølvandet på Dalai Lamas flytning til den indo-tibetanske grænse i december 1950, rejste tilbage til Tibet da Dalai Lama den 23. juli 1951 selv returnerede til Lhasa efter et halvt år i et slags næsten-eksil. Og da de tibetanske flygtninge vente hjem igen, så tog de deres klædedragter og værdisager med sig.

Prins Peter mistede nu adgang til at studere og 'redde' disse informanter og deres artefakter, og måtte herefter primært arbejde med den fastboende kohorte af tibetanere og den sæsonbestemte grænsetrafik af handelsfolk, ferierende og pilgrimme.

Han begyndte nu også at opleve tiltagende modstand fra de indiske og vestbengalske myndigheder, som i stigende grad var foruroliget over prinsens ophold i det politisk højspændte Kalimpong. De udviste manglende forståelse for Prins Peters videnskabelige

virke gennem deres mange spekulationer omkring ekspeditionens skjulte motiver.

De var bekymret over hans royale status og forbindelser, og de kritiske interviews og udtalelser, hvor han talte imod det kinesiske styre i Tibet og Nehrus manglende håndsrækning til tibetanere. Sidst men ikke mindst mistænkte de hans hustru for at være russisk spion.

Ifølge Prins Peter havde de indiske myndigheder, under pres fra de kinesiske myndigheder, forsøgt at modarbejde hans kontakt til tibetanere. Det blev ikke meget bedre af at den kommunistiske presse i Indien spredte rygter om at Prins Peter faktisk ikke foretog antropometriske målinger med det videnskabelige formål at forstå den tibetanske race. Derimod påstod pressen at den sande agenda var politisk; nemlig at transformere tibetanerne til imperialistiske agenter.

Prins Peter følte sig chikaneret, en chikane der kulminerede i 1956 da deres opholdstilladelse blev inddraget, og Prins Peter og Irina blev bedt om at forlade deres hus, Krishnalok. Prins Peter var overbevist om at den kinesiske premierminister Zhou Enlai stod bag deres udvisning.

Efter at have fået nogle måneders udsættelse for at Irina kunne komme sig ovenpå en slem lungebetændelse, forlod Prins Peter og Irina Kalimpong for altid i februar 1957.

Det politiske drama og den sociale tragedie som den danske prins blev viklet ind i gennem syv års ophold i Kalimpong kom på afgørende vis til at påvirke hans personlige og professionelle livsbane.

Prins Peter blev dybt engageret i den tibetanske sag efter at have bevidnet det storpolitisk spil om Asien, og hvorledes de kommunistiske kineseres fremfærd i Tibet havde drevet tibetanere i eksil. Han brugte sin privilegerede position til at arbejde for tibetanernes sag, blandt andet ved at tale med medierne.

I efteråret 1959, for eksempel, da Dalai Lamas ældre bror Thubten Jigme Norbu var hans gæst i "Lille Bernstorff" i Gentofte, arrangerede Prins Peter interview med Thubten Jigme Norbu til *Dagens Nyheder*, for at tale om den tibetanske situation.

Interviewet blev bragt i avisen den 25. september 1959 under overskriften "Dalai Lamas broder siger: Kina udrydder tibetanerne". Prins Peter arbejdede også for den tibetanske sag som præsident for Nordisk Raad til Tibetnerhjælp, der i årene mellem 1960-1971 arrangerede et hundrede tibetaneres uddannelsesophold i Danmark, Norge og Sverige.

Rådet undersøgte endda muligheden for at sende en større gruppe tibetanere til Grønland, men fandt forholdene for barske, og besluttede derfor i stedet at undersøge muligheden for at sende tibetanere til norske ødegårde, hvor der måske var mulighed for at holde yak—en historie som fortjener sin egen artikel i en senere udgave af bladet *Tibet*.

Som Præsident for Nordisk Raad til Tibetnerhjælp skrev Prins Peter blandt andet appeller til forskellige instanser, som han mente kunne være behjælpelige. I et brev dateret den 20. september 1971 og adresseret til de Forenede Nationers generalsekretær, beder Prins Peter om FN's hjælp til at redde tibetanerne. Brevet bliver afsluttet med følgende nødråb:

'Through this work among the young refugees we have learnt to understand and appreciate the people of Tibet. Their ancient culture, and their persistent strivings to keep it alive, have made a strong impression on our northern countries. The personal qualities of the Tibetan, his love of work and his efficiency, his whole way of life have commanded respect for his people. In the present situation the Tibetan risks losing his particular characteristics, his soul, his face. We appeal to the nations of the world for their support of this people with a great culture, who have so much to give the world, if only they are allowed to develop it'.

Prins Peters syv år i Kalimpong kom også til at forme hans videre forskningsmæssige og akademiske virke. Det tibetanske eksil som Prins Peter indirekte dokumenterede, og som begyndte allerede et tiår inden Dalai Lama søgte asyl i Indien, betød ny viden om Tibet, og det er en viden, som vi nyder glæde af i dag i Danmark.

Den variation og mængde af tibetansk materiale som prinsen formåede at indsamle fra sin base i Kalimpong fra januar 1950 til februar 1957 vidner om en vældig professionel og personlig produktivitet.

Baseret på sit ekspeditionsmateriale publicerede Prins Peter en række artikler med stor tematisk spændvidde, som strækker sig fra tibetanske sovestillinger over polyandri til antropometriske målinger, såvel som studier om tibetanske orakler, aristokratiske familier, tibetanske muslimer og mange andre.

Da Prins Peter var retur i Europa færdiggjorde han sit arbejde om polyandri, som var baseret på feltarbejderne i Himalayabjergene og Sydindien, og han modtog sin ph.d.-grad i antropologi i 1959 med en banebrydende afhandling om polyandri (udgivet i 1963).

Året efter blev han udnævnt til æresdoktor ved Københavns Universitet, men han kom aldrig til at bestride en akademisk post på et universitet, hverken hjemme eller udenlands.

Prins Peter kom dog gennem sit utrættelige virke til at have afgørende betydning for tibetologien i Danmark. På Tibetologi studiet ved Københavns Universitet betragter vi således Prins Peter som en slags grundlægger af faget, på trods af at han aldrig var ansat på vores institut, der den gang så sigende hed Centralasiatisk Laboratorium. Prins Peter er en del af vores tilblivelsesmyte og dermed giver hans historie os stadig stor inspiration, men også et stort ansvar for vores forskning og undervisning i dag.

Tibetologi studiet er i dag institutionelt forankret ved ToRS—Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier—ved Københavns Universitet. Dette institut, som er resultatet af en omorganisering af flere sammenbragte fag, der hver især beskæftiger sig med sprog-, kultur- og religionsvidenskab i den såkaldte 'ikke-vestlige verden,' afspejler på mange måder den faglige spændvidde og interesse, som Prins Peter mødte datidens verden med.

Det kommer derfor næppe som en overraskelse, at vi i 2004, da vi skulle navngive vores nye institut, overvejede at opkalde det efter Prins Peter, der netop personificerer den passionerede jagt på kundskab om 'fremmede folk'.

Prins Peter fortsatte med at rejse og forelæse ved universiteter, eventyrklubber og lignende, og skrev oftest til et bredt publikum. I hans professionelt aktive periode mellem 1935 og 1980 udgav han seks bøger og over 60 artikler, heraf mange populært formidlende artikler, og skabte 16 antropologiske film.

Cirka halvdelen af hans publikationer udkom i 1950'erne, som blev hans mest produktive årti—netop de år hvor han var i Kalimpong. Prins Peters videnskabelige arbejde har haft størst betydning inden for tibetanske studier generelt, og polyandristudier i særdeleshed.

Det var ikke før 1979—i det genfødte Kina efter Mao, hvor Deng Xiaopings reformer åbnede det tibetanske plateau op for kinesisk business, immigration og turisme, og socioøkonomiske reformer skulle rejse Tibet op fra kulturrevolutionens ruiner—at Prins Peter endelig fik lov til at rejse ind i Tibet. Prins Peter døde året efter, i 1980 i London, fraskilt og uden efterkommere.

Kilder

Vigtige kilder skrevet af Prins Peter inkluderer:

- 1953a. "Kalimpong som etnografisk arbejdsmark ved Tibet." *Nationalmuseets Arbejdsmark*: 1-13.
- 1953b. "The Third Danish Expedition to Central Asia 1948-53: The Work of the Second Team on the Tibet Border." *Journal of the Royal Central Asian Society* XL (part I): 7-10.
- 1954. "The Third Danish Expedition to Central Asia: Its Work in the Himalayas." *Journal of the Royal Central Asian Society* XLI (parts III-IV): 228-237.
- 1963. *A Study of Polyandry*. The Hague, Mouton & Co.
- 1966. "Physical Anthropological Observations on 5000 Tibetans: from the 3rd Danish Expe-

dition to Central Asia." *Anthropological researches from the 3rd Danish expedition to Central Asia, Historisk-filosofiske Skrifter* 4(4)

H.R.H. Prince Peter of Greece & Denmark, L. Edelberg, J. Balslev Jørgensen, K. Paludan & H. Siiger. København, Munksgaard: 1-46.

I Prins Peters arkiver findes mange fascinerede billeder og notater med en spændende historie. Her ses en side i et af Prins Peters fotoalbum, med afbildninger af de yak-skins pakker med tibetanske skrifter som med store vanskeligheder blev fragtet gennem bjergpas og over land og vand med mange forskellige transportmidler fra Tibet til København. Kilde: Nationalmuseet Etnografisk Samling.

Denne artikel er baseret på de to forfatteres igangværende undersøgelser af Prins Peters samlinger, primært huset i Danmarks Nationalmuseum, og forskningsrejse til Kalimpong i marts 2015.

Trine Brox er uddannet tibetolog på Københavns Universitet hvor hun er i dag er ansat som lektor med speciale i moderne tibetanske studier.

Miriam Koktvedgaard Zeitzén er uddannet antropolog på University of Cambridge, og ansat på Tværkulturelle Studier på København Universitet.

De to forfattere samarbejder om forskningsprojektet *Prince Peter and the Third Danish Expedition to Central Asia*, hvis formål er at undersøge og formidle Prins Peters tibetanske værker og verdener.

Med mindre andet er angivet, er alle billeder venligst udlånt fra Etnografisk Samlings Beretningsarkiv, Danmarks Nationalmuseum.

Invitation til LOSAR

Søndag den 14. februar 2016

Kl. 18:30–22:00 på

Restaurant Himalaya, Herluf Trollesgade
5, 1052 København K

Pris: Kr. 250,00

Dansk Selskab for Tibetansk Kultur inviterer til Losar-fest på Restaurant Himalaya søndag den 14/2 2016. Pris kr. 250,00.

Prisen inkluderer en alkoholfri velkomstdrink, en firerretters buffet med både kød og vegetariske retter, dessert, kaffe, te, frugt og konfekt. Drinks kan købes i baren.

Som forret serveres tibetansk Nytårs-suppe med et symbol i en dejbolle, der, humoristisk, spår årets tendenser for hver enkelt af os.

Program

- Kl. 18:30** Velkomstdrink
” 18:45 Nytårspuja
” 19:00 Nytårs middag
” 20:00 Gennemgang af symbolerne
 i Nytårssuppen, og udrensning af negative
 energier ifølge tibetansk Losar-tradition.
” 20:45 Tendenser i Ild Abens År.
” 21:00 Kaffe, te, frugt og konfekt

(Alle tidspunkter er ca-tider)

—0—

Forhåndstilmelding er nødvendig. Du kan tilmelde dig ved at overføre 250 kr. til reg. nr.: 9570, kontonummer: 342 87 88, eller du kan betale via MobilePay til tlf.nr.: 20 30 38 18.

Husk at skrive dit navn, 'Losar' og det antal personer du betaler for.

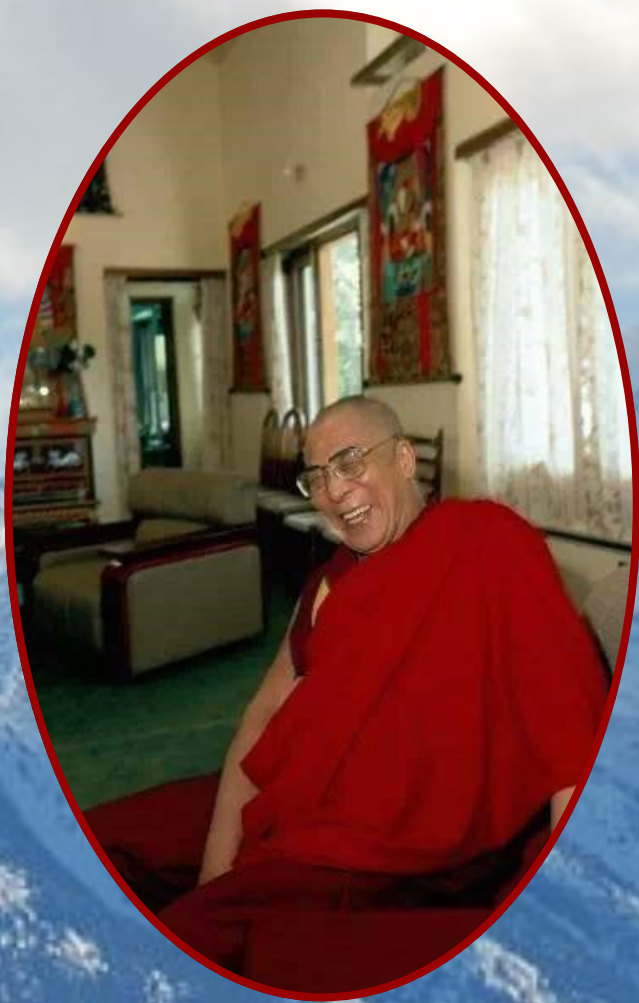
Da vi skal have **minimum 20 forhåndstilmeldinger** inden den 10/2 2016 for, at arrangementet skal blive til noget, vil vi også bede dig om at enten sende os en mail om, at du har tilmeldt dig, til: **dstk.info@gmail.com** eller ringe til os på 20 30 38 18. Hvis arrangementet skulle blive aflyst vil vi således kunne kontakte dig og sende din indbetaling retur.

Ring eller skriv gerne for at høre om der stadigvæk er plads, hvis du er sent ude.

Tlf.: 20 30 38 18, E-mail: **dstk.info@gmail.com**

Alle er velkommen!

Selskabet tager udvalgte varer fra butikken med, så husk at medbringe kontanter hvis du har lyst til at shoppe. Du kan evt. også betale med MobilePay.

En tur i skibakken med Dalai Lama

Selvfølgelig fik jeg en dyb belæring, også der

Af Douglas Preston
Forfatter

Dansk oversættelse: Grethe Sørvig

I midten af firserne, mens jeg boede i Santa Fe, New Mexico, hvor jeg hutlede mig frem som artikel-forfatter for forskellige magasiner, fik jeg pludseligt et meget specielt tilbud.

Jeg var blevet venner med en gruppe tibetanere i eksil, der boede i et kollektiv på Canyon Road, hvor de havde en butik hvor de solgte tibetanske tæpper, smykker og buddhistiske ting.

Tibetanerne havde slået sig ned i Santa Fe på grund af bjergene, de soltørrede murstenshuse og dets høje beliggenhed, der mindede dem om deres hjemland.

Grundlæggeren af den tibetanske koloni var en mand ved navn Paljor Thondup. Paljor flygtede fra Tibet under den kinesiske invasion som barn, hvor han, sammen med sin familie, krydsede Himalaya. En meget lang flugt til hest og yak, der i hans tilfælde tog flere år.

Thondup kom til sidst til Nepal og derefter til Indien, hvor han, sammen med andre tibetanske flygtninge, blev optaget på en skole i Pondicherry i det sydøstlige Indien.

På et tidspunkt fik Thondups skoleklasse besøg af Dalai Lama. Mange år senere, i Dharamsala, hvor Thondup var så heldig at få en privat audiens med Dalai Lama, fortalte Dalai Lama, at han aldrig havde glemt den intelligente teenager bagest i Pondicherry-klassen, der hele tiden rakte hånden i vejret, og besvarede alle spørgsmål, mens de andre elever så imponerede til. Thondup skabte via dette en forbindelse til Dalai Lama, og nogle år senere flyttede han til Sant Fe.

Dalai Lama modtog Nobels Fredspris i 1989, og Thondup, der havde hørt rygter om, at han planlagde en rejse til USA, inviterede ham til Santa Fe.

Dalai Lama accepterede invitationen og sagde, at han gerne ville komme på besøg til Santa Fe i én uge.

På den tid var han ikke den internationale kendis som han er i dag. Hans rejsefølge bestod kun af et halvt dusin munke, af hvilke de fleste ikke talte engelsk. Han havde ingen delegater, der ankom i forvejen og ordnede det praktiske og sikkerhedsmæssige ved en rejse, der var

ingen oversætter, pressetalsmand eller turkoordinator. Han havde i øvrigt heller ingen penge.

Da tidspunktet for besøget nærmede sig steg Thondups panik. Han havde ingen penge til at betale for besøget, og ingen ide om hvordan han skulle organisere det. Han ringede til den ene person han kendte, som havde forbindelse til myndighederne, en ung mand ved navn James Rutherford, der var leder for guvernørens kunstgalleri, der lå i delstatens regeringsbygning.

Rutherford havde ikke ligefrem en magtfuld position i New Mexico, men han havde et sjældent godt organisatørtalent. Han påtog sig derfor at arrangere Dalai Lamas besøg.

Rutherford begyndte nu at ringe rundt. Han lånte en lang limousine fra en velstående kunsthandler, og bad sin bror, Rusty, om at være chauffør. Han overtalte indehaveren af Rancho Encantado, et luksuriøst hotel udenfor Santa Fe, til at give Dalai Lama og hans munke gratis mad og ophold.

Lukus resortet Rancho Encantado hvor Dalai Lama boede under sit besøg i New Mexico (Foto: Rancho Encantado). Baggrundsbillede på alle sider i artiklen: fra Sangres De Cristo bjerkæden i New Mexiko, som Dalai Lama besøgte (Foto: Google Earth).

Sidst, men ikke mindst, kontaktede han politiet og gennemgik alle sikkerhedsspørgsmål med dem.

I blandt de mange telefonopkaldt Rutherford foretog, var det ene til mig. Han bad mig om at være Dalai Lamas pressesekretær. Jeg forklarede, at han desværre havde fat i den forkerte person, at jeg ikke havde den nødvendige erfaring, og at det helt sikkert ville ende med en katastrofe.

Rutherford svarede, at han ikke havde tid til diskussioner. Dalai Lama, forklarede han, var en person, der standsede og talte med alle, der stillede spørgsmål. Han behandlede absolut alle på samme måde, fra USA's præsident til tiggeren på gaden, og han gav alle han talte med fuld opmærksomhed og tid. En eller anden var nødt til at være pressekoordinator og beskytte Dalai Lama fra konstant at blive opholdt med snak. Og den person skulle være mig.

Jeg havde desperat behov for pengene, så jeg indvilligede. I det Rutherford var ved at lægge røret på, spurgte jeg hvor meget jeg ville få betalt. Han reagerede med vantro, og sagde, at han var meget ked af min griskhed. Hvordan kunne jeg tillade mig at tro, at jeg skulle have betalt for det privilegie at være sammen med Hans Hellighed i en hel uge?

Tværtimod forventede man, at alle frivillige skulle give, og ikke tage. Han havde donations-arket liggende foran sig – hvor meget skulle han skrive at jeg ville give?

Jeg gav 50 \$.

Dalai Lama ankom til Santa Fe i april 1991. Jeg befandt mig ved hans side hver dag fra kl. 6 om morgenen til sent om aftenen. At rejse sammen med ham var som et stort eventyr. Han var venlig og entusiastisk, kom med sjove bemærkninger, grinede, stillede spørgsmål, kløede sit glatbarberede hoved og lavede grin med sit dårlige engelsk.

Og han standsede faktisk og talte med alle, uanset hvor mange, der forsøgte at skynde på ham. Når han talte til en, var det som om han lukkede resten af verden ude for at fokusere al sin sympati, opmærksomhed, omsorg og interesse for en.

Han stod op hver morgen kl. 03:30 og mediterede i flere timer. Selvom han normalt går tidligt i seng, var han nødt til at deltage i sene middage de fleste aftener i Santa Fe. På grund af dette, kørte vi ham tilbage til Rancho Encantado hver dag efter frokost, så han kunne hvile.

Pressen kom fra flere stater for at dække historien, som blev meget større end forventet. Der var horder af journalister og tv-folk. Jeg havde ingen anelse om hvad jeg foretog mig.

I løbet af ugen blev mange rigtigt vrede på mig, og der var til og med en, der kaldte mig en "forbandet idiot". Men jeg klarede mig. Dalai Lama mødte politikere, filmstjerner, New Age guruer, milliardærer og Pueblo-indianske ledere.

På besøgets sidste dag spiste Dalai Lama frokost med de to senatorer Jeff Bingham og Pete Domenici fra New Mexico, og med Bruce King, New Mexicos guvernør. Under frokosten var der en, der nævnte, at Santa Fe havde et bjergområde hvor man stod på ski.

Dalai Lama fangede nyheden, og begyndte at stille spørgsmål om at stå på ski – hvordan man gjorde, om det var svært, hvem, der gjorde det, hvor høj fart de havde, og hvad de gjorde for at undgå at falde.

Efter frokosten blev pressekorpsen spredt for alle vinde. Der skete som regel intet mens Dalai Lama og hans munke trak sig tilbage til Rancho Encantado for at hvile. Men denne dag skete der noget.

Dalai Lama i skiliften med artiklens forfatter, Douglas Preston, til højre for Dalai Lama. Længst th: Paljor Thondup, der havde inviteret H.H. til New Mexico. (Foto: ukendt)

Halvvejs fremme ved hotellet kørte limo'en ind til siden. Jeg fulgte efter limo'en i Thondups bil, så vi kørte også ind til siden.

Dalai Lama steg ud fra bagsædet og satte sig ind, foran i bilen. Vi kunne se, at han kommunikerede livligt med Rusty, chaufføren. Et øjeblik senere kom Rusty ud af limo'en og over til os med et bekymret udtryk i ansigtet. Han lænede sig ind ad vinduet.

"Dalai Lama siger, at han ikke er træt, og at han gerne vil op til bjergene og se folk stå på ski. Hvad gør jeg?"

"Hvis Dalai Lama vil op til skibakken", sagde Rutherford, "så tager vi til skibakken".

Limo'en lavede en helomvending, og alle kørte tilbage gennem byen og op mod bjergene. 40 minutter senere befandt vi os i skibakken. Det var i slutningen af skisæsonen, men anlægget var stadigvæk åbent.

Vi parkerede nedenfor hovedhuset. Munkene steg ud af limo'en, den ene efter den anden.

"Vent her mens jeg finder en, jeg kan tale med" sagde Rutherford. Han forsvandt i retning af hovedhuset, og kom tilbage fem minutter senere med Benny Abruzzo, hvis familie ejede anlægget. Abruzzo blev meget overrasket over at

se Dalai Lama og hans munke, der gik rundt i sneen, kun iført deres munkerober.

Det var en smuk aprildag, perfekt til en forårstur på ski – temperaturen var oppe i ca. 50 F (+ 10 grader celcius, red.), med sne, som erfarne skiløbere kalder for "kartoffelmos-sne" i de fyldte skibakker.

Dalai Lama og hans følge så sig omkring med ægte interesse for alt hvad, der foregik omkring dem, de summende skilifte, skiløbernes kommen og gåen, og bakkerne, der rejste sig op imod den blå himmel.

"Kan vi komme op til toppen af bjerget?" spurgte Dalai Lama Rutherford. Rutherford henvendte sig til Abruzzo. "Dalai Lama vil gerne op på bjerget".

"Du mener, tage skiliften? I det tøj?"

"Vel, kan han?"

"Tja, hvorfor ikke. Kun ham, eller...?"

Abruzzo nikkede hen i mod de andre munke.

"Alle", sagde Rutherford. "Lad os alle sammen tage op til toppen".

Abruzzo talte med lift-operatøren. Derefter sørgede han for, at der var en åben

plads foran dem, der stod i kø foran liften, for at gøre plads for os, og åbnede derefter rebene.

Hundredvis af skiløbere så vantro på de fire munke, der stod tæt sammen og holdt hinanden i hænderne, mens de gik med små skridt hen imod liften.

De havde alle sammen det samme fodtøj på under de vinrøde rober: brune herresko med glatte såler - en rigtig dårlig idé i sneføre!

Det var glat, munkene gled hele tiden, og jeg var sikker på, at en af dem ville falde og rive de andre med sig. Vi kom os dog hen til liften uden at falde.

Operatøren standsede maskinen, en rad med stole ad gangen således, at alle kunne sidde i en gruppe på 4 personer. Jeg endte op ved siden af Dalai Lama, med Thondup på min venstre side.

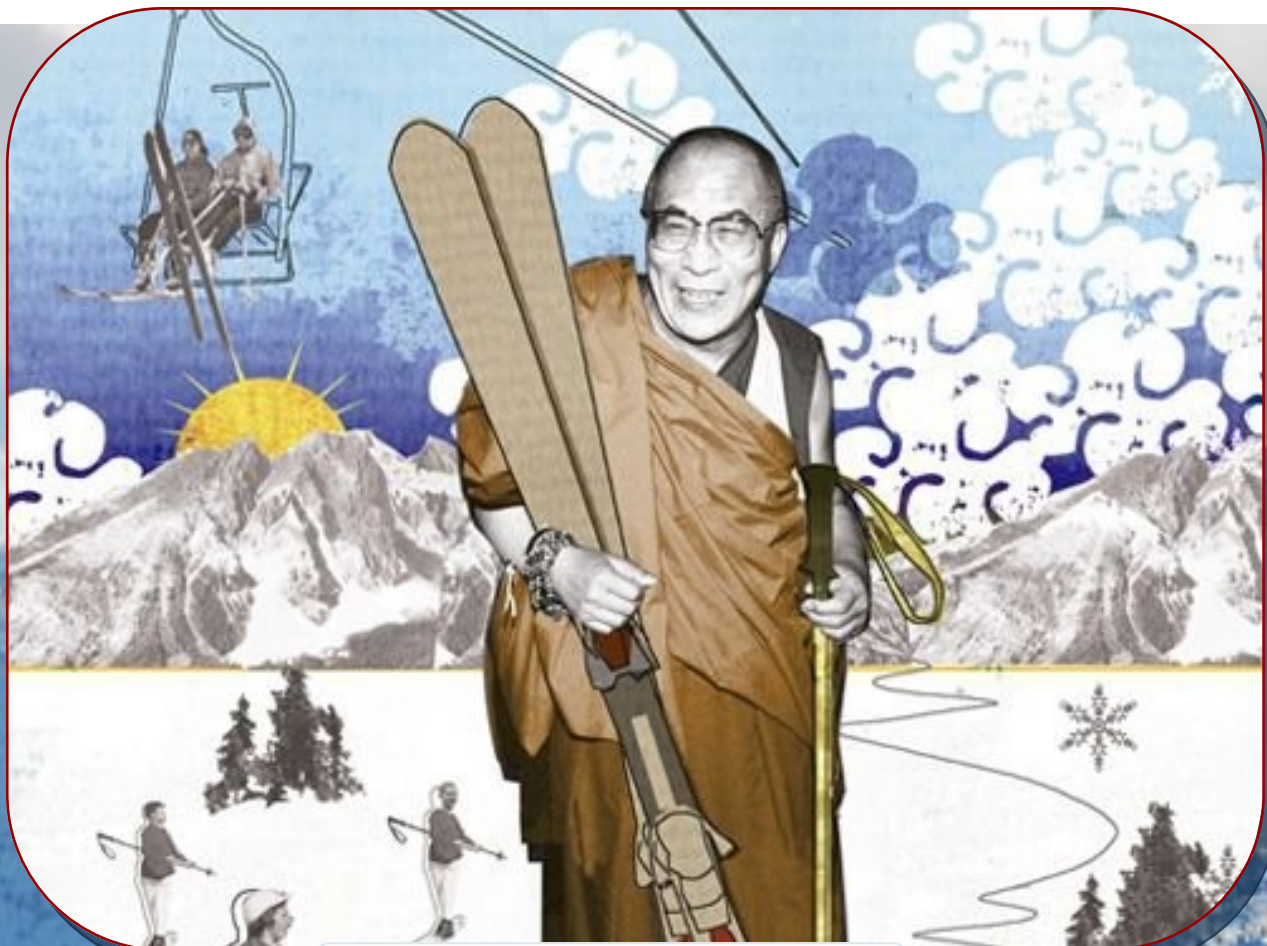

Illustration fra Reader's Digest, der også har publiceret artiklen. (Illustr.: Katy Lemay)

Dalai Lama sagde, henvendt til mig, "Da jeg kom til din by, så jeg store bjerge hele vejen rundt om den. Smukke bjerge. Så, hele ugen har jeg haft lyst til at tage op til bjergene". Dalai Lama havde en livlig og energisk måde at udtrykke sig på, hvor han betonede visse ord.

"Jeg har hørt så meget om denne sport, at stå på ski, men jeg har aldrig set det før".

"Du vil se folk løbe på ski lige henunder os når vi kører op", sagde jeg.

"Godt! Godt!"

Liften startede. Stol-liften var gammel, og havde ingen metal-bom, der kunne beskytte os, men dette så ikke ud til at bekymre Dalai Lama, der talte livligt om alt det han så på bakkerne.

Mens han pegede og lænede sig frem i den ubeskyttede stol, talte Thondup alvorlig til ham på tibetansk, mens han selv klamrede sig til armlænet, med stadig hvidere knoer.

Senere fortalte han mig, at han havde bedt Hans Hellighed om at være sød at sætte sig tilbage i stolen, og ikke læne sig så meget frem.

"Se hvor hurtigt de kører!" sagde Dalai Lama. "Og små børn står også på ski! Se den lille dreng!"

Vi kiggede ned på de mindre bakker, og

skiløberne kørte overhovedet ikke hurtigt. I samme øjeblik dukkede der en professionel skiløber op i en af de bratte bakker, og svingede sig ned mod dalbunden.

Dalai Lama betragtede ham, og sagde, "se – alt for hurtigt! Han kommer til at køre ind i posterne"! Han samlede sin hænder, og råbte ned til den intetanende skiløber, "pas på med posterne"! Han vinkede ivrigt.

"Pas på med posterne"!

Skiløberen, der ikke anede, at den 14. inkarnation af Medfølelsens Bodhisattva råbte for at redde hans liv, rejste sig op for et kort øjeblik, tjekkede ryggen, satte farten endnu mere op, og fortsatte på ekspertvis ned ad en endnu brattere bakke.

Med et imponeret ansigtsudtryk satte Dalai Lama sig tilbage i stolen og samlede sine hænder. "Så I det? Åh! Skiløber er en vidunderlig sport!"

Vi nærmede os toppen af bjerget. Aburuzzo havde organiseret det således, at hver stol standsede inden hver af os steg ud af liften. Munkene og Dalai Lama kom sig ud af liften og var i stand til at gå hen over den mosedede sne ved at skubbe den foran sig, med små skridt.

"Se på den udsigt!" råbte Dalai Lama begejstret, mens han gik hen i mod det yderste gærde på bagsiden af anlægget, hvor bjergsiden var meget stejl. Han standsede ved gærdet og så imod syd.

Santa Fe's skiområder, der lå på bjergkæden, Sangre de Cristos sydligste top, er et af de højest beliggende skiområder i Nord Amerika.

Sneen, fyrretræerne og de blå bjergtoppe strakte sig ud over et kæmpemæssigt ørkenområde, 5000 fod (1525 meter, red.) under os, og forsvandt i en fjern horisont.

Mens vi stod der, talte Dalai Lama entusiastisk om den fantastiske udsigt, bjergene, sneen og ørkenen. Pludselig blev han stille, hvorefter han med en smule tristhed i stemmen sagde, "det ligner Tibet".

Munkene beundrede udsigten lidt længere, hvorefter Dalai Lama pegede i modsat retning, hvor bjergene var 12.000 fod høje (ca. 3600 meter, red.).

"Kom her over, her er en anden udsigt!" Og de begyndte at gå, meget tæt sammen, i den mosedede sne.

"Vent!" var der en der råbte. "Lad være med at gå foran lifterne!" Pigerne pløjede ind i Dalai Lama og hans munke og slog dem over ende, som var de gule og røde bowling-pinde.

Man kunne godt tro, at billedet er fra Tibet, men det er faktisk fra Sangre De Cristo i New Mexico. (Foto: H. Walter)

Men det var for sent. Jeg kunne se liftoperatøren, der, fanget i et uopmærksomt øjeblik, panisk forsøgte at stoppe liften. I samme øjeblik kom fire teenagepiger med ski på benene ned fra deres lifte. De gled ned fra rampen og lige ind i gruppen.

Der opstod et kor af råb og skrig af den gennemskærende slags, som kun teenagepiger kan lave, i det de pløjede ind i Dalai Lama og hans munke, og slog dem over ende som røde og gule bowlingpinde. Piger og munke forsvandt i et virvar af arme, ben, ski, skiposter og brune, glatte sko.

Vi skyndede os over til dem, rædselsslagen for, at Dalai Lama var kommet noget til. Vores værste frygt så umiddelbart ud til at være bekræftet, da vi så ham ligge så lang han var i sneen, med et mærkeligt udtryk i ansigtet, og med åben mund, fra hvilken der kom alarmende lyde.

Havde han brækket ryggen? Burde vi forsøge at flytte ham? Men vi indså hurtigt, at han ikke var kommet noget til – det eneste han fejlede var latterkrampe!

"I skibakken skal man altid se sig for!" sagde han.

Vi løsede munke og piger fri af virvarret, og hjalp Dalai Lama væk fra rampen, så han kunne nyde udsigten over New Mexicos snedækkede bjerge i sikkerhed.

Han vendte sig imod mig. "Du ved, i Tibet har vi meget høje bjerge". Han holdt inde. "Jeg tror, at hvis Tibet bliver frit, vil vi også stå på ski i Tibet!"

Vi tog liften ned igen og gik hen til hovedhuset for at nyde småkager og varm chokolade. Dalai Lama var opstemt efter besøget på bjergets top.

Han udspurgte Abruzzo nøje om alle detaljer vedrørende skisport, og var meget overrasket over at høre, at selv mennesker med et ben kunne stå på ski.

Dalai Lama henvendte sig til Thondup. "Står dine børn også på ski?" Thondup forsikrede ham om, at det gjorde de.

"Selv tibetanske børn står på ski!" sagde han, mens han klappede i sine hænder og grinede lykkeligt. "Ja, det er en vidunderlig sport!"

I det vi var ved at gå begyndte en ung kvindelig tjener med filtret snavset-blondt hår, og pandebånd med perler i, at rydde vores bord. Hun stoppede op og lyttede til vores samtale, og satte sig til sidst ned sammen med os. Efter et stykke tid, mens der var en pause i samtalen, sagde hun til Dalai Lama: "Kunne du ikke lide din småkage?"

"Jeg er ikke sulten, ellers tak!"

"Må jeg, øh, stille dig et spørgsmål?"

"Selvfølgelig."

Hun sagde, meget oprigtigt og seriøst: "Hvad er meningen med livet?"

I løbet af hele denne uge sammen med Dalai Lama var alle tænkelige spørgsmål blevet stillet – bortset fra dette ene. Folk havde været bange for at stille dette ene – virkelig store – spørgsmål.

Der opstod en kort lammende tavshed rundt bordet.

Dalai Lama svarede med det samme. "Meningen med livet er at blive lykkelig".

Han løftede sin finger, lænede sig frem og fokuserede på hende, som om hun var den eneste person i verden. "Det svære spørgsmål er ikke 'Hvad er meningen med livet?'. Det spørgsmål er nemt at besvare! Nej, det svære spørgsmål er *hvad* der gør en lykkelig. Penge? Et stort hus? Opnåelser? Venner? Eller... Han holdt inde. 'Medfølelse og et godt hjerte? Dette er et spørgsmål alle mennesker burde forsøge at finde svar på: "Hvordan skaber man virkelig lykke?"

Han betonedede hvert enkelt ord i det sidste spørgsmål, blev stille og så på hende mens han smilede.

"Tak" sagde hun, "tak."

Hun rejste sig, stablede de sidste tallerkener og kopper, og bar dem væk.

Douglas Preston

Er født den 20/5 1956 i Cambridge, Massachusetts, USA. Han er en verdensberømt forfatter og journalist, og har udgivet 26 bøger, især thrillers og krimier med en spirituel twist, hvoraf mange er endt op på New York Times bestsellerliste.

Han er især kendt for, sammen med medforfatter, Lincoln Child, serien om den geniale FBI-agent, Pendergast, der praktiserer Dzogchen, og ved hjælp af den, slipper fri af mange livstruende situationer, og som i en af bøgerne tager til et kloster i Tibet for at meditere, men som i stedet involverer ham i en kamp for at redde verden imod det onde. Forfatterens indsigt i tibetansk buddhisme og Dzogchen fremkommer tydeligt i visse dele af hans forfatter-skab.

Læs mere om ham og hans bøger på:
<http://www.prestonchild.com>

INVITATION TIL ORDINÆR GENERALFORSAMLING

Torsdag den 31/3 2016, kl. 17:00
på
Restaurant Himalaya

Dagsorden:

Ad 1. Valg af referent og dirigent

Ad 2. Årsberetning

Ad 3. Regnskabsaflæggelse

Ad 4. Fastsættelse af kontingent

Ad 5. Valg af bestyrelse

Ad 6. Valg af Suppleanter

Ad 7. Valg af revisor

Ad 8. Indkomne forslag

Alle, der har betalt medlemskontingent inden den 31/3 2016 er velkommen.

Nyt fra bestyrelsen

Forsendelse af bladet: Som man kan se, har vi valgt at lægge bladet i en konvolut, selv adressere, frankere, og sende det sammen med invitationen til generalforsamlingen og girokortet til at betale kontingentet med. Således sparer Selskabet flere tusind kroner i porto.

Mail-adresser: Selvom mange har givet os deres mailadresser, mangler vi stadigvæk at få nogle af vores medlemmers mailadresser. Husk, at det vil spare Selskabet for mange udgifter til porto, samt at det kun er dem, der står på vores mailinglister, der vil modtage Nyhedsmail. Hvis du ikke har en mailadresse kan du selvfølgelig også finde nyheder vedrørende arrangementer o.a. på vores hjemmeside: <http://dstk.dk>

Har du lyst til at hjælpe os? Vi har en gang i mellem brug for hjælp til stort og småt. Hvis du har lyst til at stå på vores liste over frivillige, så send os en mail til: dstk.info@gmail.com eller ring til os på: 20 30 38 18. Husk, at du gerne må sige nej selvom du står på listen, og at du kun forventes at hjælpe os når du har tid og lyst.

Har du husket at betale kontingent?

Medlemskontingentet dækker Selskabets daglige drift, dvs. udgifter til trykning og forsendelse af bladet, indkøb af kontormateriale, og udgifter i forbindelse med arrangementer som fx Losar o.a. Din kontingentindbetaling er således en forudsætning for Selskabets eksistens.

Hvis du er usikker på om du har betalt, er du velkommen til at ringe til vores næstformand Lillian Evang, tlf.: 28 83 85 88, tlf. tid: 19:30—21:00, eller sende en mail til: dstk.info@gmail.com. Du er også velkommen til at skrive til os—adressen er: Dansk Selskab for Tibetansk Kultur, Jansvej 12, 2. tv., 2300 København S.

Du kan betale kontingent, enten via MobilePay tlf. nr.: 20 30 38 18, ved at overføre penge til: reg. nr.: 9570, kontonr.: 342 87 88 eller ved at benytte vores girokonto: 342-8788 (kort-type: 01).

Vi får hvert år nogle indbetalinger, hvor vi kan se, at det nok er en kontingentindbetaling, men hvor vedkommende har glemt at skrive sit navn. Så husk endelig at skrive dit navn og ”kontingent” på din indbetaling. Hvis du er en af dem, der har sendt os en indbetaling uden at skrive dit navn, er du velkommen til at kontakte os, og sende en kopi af din kvittering, så vil vi hjælpe dig med at spore den.

Kontingent pr. år: Enkelt medlemskab: 250 kr., 2 på én adresse: 350 kr. og firma: 500 kr.

Nyt om Projekter

Af Grethe Sørvig

Dansk Selskab for Tibetansk Kultur formidler alle donationer ubeskåret til de forskellige hjælpeprojekter som vi støtter.

Du kan støtte et eller flere af de nedenstående projekter ved at indbetale valgfrie beløb på: **reg. nr. 9570, kontonummer: 342 87 88, på Postgirokonto nr.: 342-8788** (kortkategori: 01) eller via **Mobile Pay: Tlf.: 20 30 38 18**. Husk at skrive projektets kodeord på din indbetaling.

Children of Shambala

(Kodeord: COS)

Children of Shambala er en humanitær hjælpeorganisation med hovedkvarter i byen Xining i Amdo-distriktet i Tibet. Children of Shambala, der blev grundlagt af nordmanden Jan Terje Voilaas i 2006, er en paraplyorganisation med mere end 115 udviklings- og bistandsprojekter, hvoraf Børnehjem Uden Vægge - det projekt du kan støtte i gennem Dansk Selskab for Tibetansk Kultur - er deres vigtigste projekt.

Børnehjem Uden Vægge benytter sig af lokale pleje-

familier, hvor fattige og forældreløse børn kan bo i en tryk familiesituation mens de går i skole. Hvert enkelt barn og plejefamilie er tilknyttet lokale socialarbejdere, der er uddannet på Children of Shambala.

Børnene får i gennem Børnehjem Uden Vægge folkeskolen op til 10. klasse, men også økonomisk, praktisk og personlig støtte til at uddanne sig videre, enten i praktiske fag, eller på universitetsniveau.

Lerhytte, der er barndomshjem til to af de børn, der er tilknyttet Børnehjem Uden Vægge, og hvis meget fattige familie nu får økonomisk hjælp til mad, tøj og medicin fra Children of Shambala.

Både plejefamilier og børnenes familier får økonomisk hjælp, og hjælp med at starte deres egen forretning eller købe flere yak o.l., for således at hjælpe dem ud af fattigdom.

Du kan læse mere om Children og Shambala og organisationens grundlægger, Jan Terje Voilaas, i 'Tibet' nr. 82. Bladet kan også læses på vor hjemmeside.

Hvis du gerne vil støtte dette projekt, indbetaler du det beløb du gerne vil donere på: reg. nr. 9570, kontonr.: 342 87 88, på Postgirokonto nr.: 342-8788, eller via Mobile Pay: tlf.: 20 30 38 18. Husk at skrive projektets kodeord COS på din indbetaling.

The Tsering Elder's Home

(Kodeord: TEH)

The Tsering Elder's Home er et moderne plejehjem, grundlagt i 2003 af bl.a. 'Tibet Fund', der er en underafdeling af Snowlion Foundation, som igen er tilknyttet eksilregeringens indenrigsministerium.

Plejehjemmet, der ligger i Boudha, en forstad til Nepals hovedstad, Kathmandu, blev grundlagt for at hjælpe ældre og handicappede tibetanske flygtninge, der ikke har pårørende eller andre, der kan hjælpe dem.

Plejehjemmet huser i øjeblikket 46 ældre tibetanske flygtninge i alderen 65 - 90 år, og har 6 fastansatte - en leder, en sygeplejerske, to kokke og to medhjælpere. I tillæg får de besøg af en tibetansk

læge ca. en gang om ugen, eller når der er akut behov.

Plejehjemmet har behov for økonomisk støtte til hjælpemidler til pleje og genoptræning, mad og tøj til beboerne, vedligehold, løn til de ansatte, og alt det, der er forbundet med at drive et moderne plejehjem.

Hvis du gerne vil støtte dette projekt, indbetaler du det beløb, du gerne vil donere på reg. nr.: 9570, kontonr.: 342 87 88, på Postgirokonto nr.: 342-8788, eller via Mobile Pay på tlf. nr.: 20 30 38 18. Husk at skrive projektets kodeord: TEH på din indbetaling.

Projekt for munke og nonner, der lige er flygtet fra Tibet.

(Kodeord: DRC)

Ca. 5000 tibetanere vælger hvert år at tage den farlige tur over Himalaya, til friheden i Nepal og Indien. I blandt dem er der mange nonner og munke, der har et ønske om at studere buddhisme på et højere niveau end det er muligt i Tibet, samt at møde Dalai Lama. Disse modtager de første måneder et lille beløb fra Department of Religion & Culture til at etablere sig i nye omgivelser.

Hvis du gerne vil støtte dette projekt, indbetaler du det beløb, du gerne vil donere på: reg. nr. 9570, kontonr.: 342 87 88, på Girokonto nr.: 342-8788, eller via Mobile Pay: tlf.: 20 30 38 18. Husk at skrive projektets kodeord DRC på din indbetaling.

Drepung Gomang

(Kodeord: DG)

Drepung Gomang School er en underafdeling af Drepung Gomang Cultural Association og det berømte kloster Drepung Gomang. Skolen, der huser ca 200 munke i alderen 7-18 år, er en moderne folkeskole, fra 1. til 10. klasse. I tillæg til at undervise i buddhisme, undervises der også i almen- og kreative fag, som fx engelsk, matematik, naturvidenskab, litteratur, kalligrafi, historie og tibetansk.

Skolen er først og fremmest et uddannelsesstilbud til meget fattige eller forældreløse tibetanske børn, og til munke, der for nyligt er flygtet fra Tibet.

Skolen, der fuldt og helt er baseret på sponsorgaver, har behov for hjælp til lærernes løn, skoleprojekter, bibliotek, studiematerialer, mad, tøj og udgifter til vedligehold af bygninger.

Hvis du gerne vil støtte dette projekt, indbetaler du det beløb, du gerne vil donere på: reg. nr. 9570, kontonr.: 342 87 88, på Girokonto nr.: 342-8788, eller via Mobile Pay, tlf.: 20 30 38 18. Husk at skrive projektets kodeord DG på din indbetaling.

Racheng Kloster

Kodeord: RA

Racheng kloster i Tsum-dalen, der ligger 3.500 meter over havet, blev beskadiget både af de to store jordskælv i april, og af storm og laviner tidligere i vinter.

Tsum-dalen

De to store jordskælv, der indtraf i Nepal den 25. og 27. april i år resulterede i tab af over 8000 menneskeliv og ca. 60.000 sårede. Tusindvis af hjem er jævnet med jorden, historiske mindesmærker, som stupaer, templer og klostre har fået store skader, og infrastrukturen i landet er mange steder helt ødelagt.

Værst gik det ud over de landsbyer, der lå i nærheden af jordskælvenes epicentre, hvor jordskælvne også udløste store laviner, der næsten har udsløttet hele landsbyer. Det var i lang tid så godt som umuligt at nå frem til disse områder, dels pga. den ødelagte infrastruktur, og fordi der mange steder ikke har været muligt at lande en helikopter.

Nogle modige mennesker har, med risiko for at blive taget af nye laviner og jordskred, alligevel vandret i dagevis for at nå frem med medicinsk hjælp, mad, telte og andet udstyr. Takket være dem blev der også ryddet landingsplads til helikoptere, så de mest kritisk sårede kunne få medicinsk hjælp, og mad og varmt tøj kunne leveres til den hårdt prøvede befolkning.

Et af disse isolerede områder er Tsum-dalen, der ligger på ca. 3500 meters højde, ved foden af det 5500 meter høje bjerg, Mount Ganesh, på grænsen til Tibet.

Tsum-dalen siges at være en af de såkaldte *behungs*;

Udsigt over Tsum-dalen fra Mu Gompa

Tsum-dalen

skjulte dale, som kun er tilgængelige for personer med ekstra fortjenestefuld karma. Mange store buddhistiske mestre, som fx Padmasambhava, Milarepa og mange, mange flere har mediteret i hulerne her, og også i vore dage er dalen et yndet retræte sted for yogier og lamaer.

Nonneklosteret Racheng

I denne dal ligger der også flere klostre, bl.a. Mu Gompa og nonneklosteret Rachen. Klostrene blev grundlagt i 1936 af den tibetanske lama, Dukpa Rinpoche, der plejede at meditere i hulerne i Tsum-dalen.

Dukpa Rinpoches nuværende inkarnation bad i 2002 Kopan kloster i Kathmandu om at overtage administrationen af de to klostre. Delvist fordi han ikke havde de økonomiske midler til at varetage dem, og også fordi han rejser meget.

Da Kopan overtog klostrene, var de, på grund af den dårlige økonomi, i meget dårlig forfatning. Bl.a. sov nonnerne på jordgulve, der var intet køkken, og de havde næsten ingen mad.

Der blev derfor bygget boligkvarterer i klostret, samt et køkken og en meditationssal, de fik varmt tøj, der blev sørget for regelmæssige madforsyninger og lamaer blev sendt fra Kopan for at undervise, både i buddhisme og i almen-

fag, som fx engelsk, historie, matematik o.l. Flere piger fra de omkringliggende landsbyer får nu også skoleundervisning på klosteret. Kopan kloster har også tilknyttet en tibetansk læge til klosteret., hvor der i dag bor 80 nonner.

Da vinteren i 3500 meters højde er meget hård, med streng kulde, metervis af sne, og gentagne storme og laviner, rejser de fleste til Kathmandu om vinteren. Vinteren 2014/2015 var særdeles hård. Bl.a. blev dele af nonnernes boligkvarterer jævnet med jorden af en lavine. Huset var ved at blive repareret, da jordskælvet indtraf og ødelagde endnu flere bygninger. Bl.a. den nye gompa, der stod færdig for 1 år siden.

Mange kom fra Kathmandu for at hjælpe efter jordskælvet, både med mad, telte, varmt tøj og byggematerialer. Dele af boligkvarteret er nu færdigrepareret, og nogle få af nonnerne er flyttet ind igen. Men de fleste bor stadigvæk i telte, hvor i sær nærterne er meget kolde.

Da klosterets eksistens er afhængig af donationer udefra, og da de har endnu mere behov for økonomisk hjælp end de havde før, har Selskabet besluttet at gøre dette kloster til sit sponsorprojekt.

Hvis du gerne vil støtte dette projekt, indbetaler du det beløb, du gerne vil donere på: reg. nr. 9570, kontonr.: 342 87 88, på Postgironummer: 342-8788, eller du kan betale via Mobile Pay, tlf.: 20 30 38 18. Husk at skrive projektets kodeord RA på din indbetaling.

To af klostrets nonner foran en af de ødelagte bygninger.

Det ødelagte boligkvarter

Så er de første telte endelig nået frem.

Nyheder fra butikken

Wall Hangings, mantrabannere og dørdekorationer

Vægophæng med mantraet Om Ah Hung. Str.: 80 x 30 cm. Pris kr. 400. Best. nr.: 6040.

Vægophæng med beskytteren Mahakala. Str.: 27,5 x 45 cm. Pris kr. 300. Best.nr.: 6039.

Vægophæng med dobbel-dorje. Str.: 41 x 50 cm. Pris Kr. 350. Best.nr.: 6015. Findes også med rød og gul baggrund. Se venligst vores hjemmeside: <http://dstk.dk/punge-mobil-punge-wallhangings/>

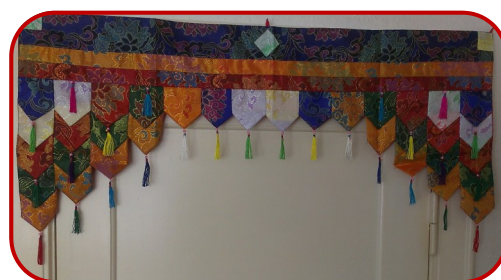
Tibetansk dørforhæng. Str.: 175 x 94,5 cm. Pris Kr. 350. Best. nr.: 6021. Findes i flere farver på vores hjemmeside.

Mantrabanner med mantraet Om Mani Peme Hung. Str.: 120 x 22 cm. Pris Kr. 250,00. Best. nr.: 6012.

Mantrabanner med Padmasambhavas mantra. Str.: 75 x 17 cm. Pris Kr. 250. Best. nr.: 6013

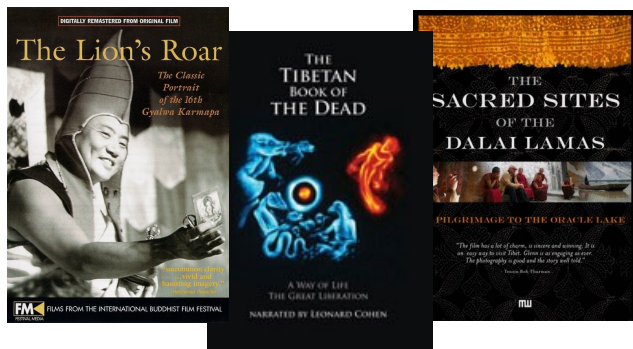

Smuk, tibetansk dørdekoration. Bredde: 102 cm. Pris Kr. 350 kr. Best.nr.: 6020

Mantrabanner med mantraet Om Mani Peme Hung, kan evt. hænges over døre og vinduer. Str.: B: 82 x H.30 cm. Pris Kr. 250,00. Best. nr.: 6025. Findes i flere farver på vores hjemmeside.

DVD'er

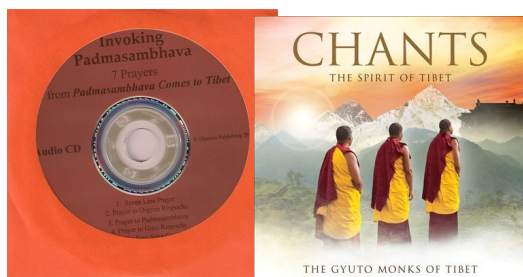
Pris pr. stk. Kr. 200. Se flere DVD'er på vores hjemmeside:
<http://dstk.dk/dvds/>

Bøger

Se beskrivelse og flere bøger på vores hjemmeside:
<http://dstk.dk/boger/>

CD'er

Pris pr. stk. Kr. 180. Se beskrivelse og flere cd'er på
 vores hjemmeside: <http://dstk.dk/cder/>

Aromapuder til selvhealing

Små puder fyldt med aromatiske og helbredende urteblandinger, lavet efter
 tibetanske og ayurvediske recepter. Meget effektive. Str.: 14 x 14 cm. Pris
 Kr. 125,00. Se flere aromatiske puder og læs nærmere beskrivelse på vores
 hjemmeside: <http://dstk.dk/rogelse/>

Røgelse

Fra 35 - 45 kr. stk. Vi har mange forskellige. Se beskri-
 velse på vores hjemmeside: <http://dstk.dk/rogelse/>

Røgelsesholdere

Håndlavede og håndmalede røgelsesholdere med hul til både tibetansk og indisk
 røgelse. Str.: 9 cm i diam. Pris Kr. 75 pr. stk. Best. nr. (billede t.v.): 3012 og
 3013 (billedet t.h.). Læs nærmere beskrivelse på Selskabets hjemmeside:
<http://dstk.dk/rogelse/>

Bedeflag

Lodrette bedeflag til
 stang. Str.: 185 x 52
 cm. Pris Kr. 175.
 Best.nr.: 7005

Bedeflag i forskellige
 størrelser. Priser fra
 Kr. 20 til 50 kr. Se
 venligst vores hjem-
 meside:
[www.dstk.dk/
 bedeflag](http://www.dstk.dk/bedeflag)

Gesar af Ling lodret
 bedeflag i silke, fyldt
 med beskyttende og
 velsignende mantraer
 og bønner. Str.: 100
 x 70 cm. Pris Kr.
 275. Best. nr.: 7006

Se også vores store udvalg af
 smykker, punge, pudebetræk
 og meget mere på vores
 hjemmeside:

<http://dstk.dk/butikshop>

AKTIVITETS KALENDER

14/2 2016 - Losar

Dato: søndag den 14/3 2016
Tid: 18:30 - 22:00
Sted: Restaurant Himalaya
 Herluf Trolles gade 5, 1052 Kbh. K
 Se venligst annonce på side 17

31/3 2016 - Generalforsamling

Dato: torsdag den 31/3 2016
Tid: 17:00
Sted: Restaurant Himalaya
 Herluf Trolles gade 5, 1052 Kbh. K
 Se venligst annonce på side 23

Foredrag om Prins Peter

*og hans arbejde for at bevare
den
tibetanske kultur*

Med PhD Tibetolog Trine Brox og PhD
Antropolog Miriam Koktvedgaard Zeitzen

De to foredragsholdere, der samarbejder om forskningsprojektet Prince Peter and the Third Danish Expedition to Central Asia på Københavns Universitet er erfarne undervisere og foredragsholdere, og vi kan se frem til et spændende lysbillede-foredrag om et meget spændende emne.

Dato: søndag den 6/3 2016
Tid: Kl. 17:00. Varighed ca. 1,5 time
Sted: Restaurant Himalaya,
 Herluf Trolles gade 5, 1052 Kbh. K
Pris: Kun foredrag: 60 kr.
 Foredrag + middag: 200 kr.

- Hvis du vil kombinere foredraget med en efterfølgende 4-retters middag, kød- og vegetariske retter, med to desserter, te og kaffe, er prisen 200 kr.

For at restauratoren skal vide hvor meget mad han skal lave, er det, for dem, der gerne vil spise med efter foredraget, nødvendigt at tilmelde sig på forhånd. - Du kan tilmelde dig ved at indbetale 200 kr. på: reg. nr. 9570, kontonr. 342 8788, eller via MobilePay: tlf.: 20 30 38 18. Husk at skrive dit navn og "Prins Peter" på din indbetaling. Vi vil gerne have din forhåndstilmelding senest den 3/3 2016.

Foredrag om TIBET

*Med billedkunstner
Erik Herdeggen*

Erik Herdeggen, der er en meget dygtig fotograf og historiefortæller, viser lysbilleder og fortæller om sine mange rejser i det mystiske og smukke Tibet.

Sted: Restaurant Himalaya,
 Herluf Trolles gade 5, 1151 Kbh. K

Tid: søndag 10/4 2016 kl. 17:00. Varighed: ca. 1,5 time.

Pris: 60 kr.

- Hvis du vil kombinere foredraget med en efterfølgende 4-retters middag, vegetarisk og kød, med to desserter, te og kaffe, er prisen 200 kr.

For at restauratoren skal vide hvor meget mad han skal lave, er det, for dem, der gerne vil spise med efter foredraget, nødvendigt at tilmelde sig på forhånd. - Du kan tilmelde dig ved at indbetale 200 kr. på: reg. nr. 9570, kontonr. 342 8788, eller via MobilePay: tlf.: 20 30 38 18. Husk at skrive dit navn og "Tibet" på din indbetaling.

Arrangør: Dansk Selekt for Tibetansk Kultur. For mere information: Tlf.: 20 30 38 18.

